

המחנה

ערתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

כאוסטריא אינגרן : לשנה 7. — כתרים / חצי שנה 3.50 / לרבע 1.75

כאשכנז : לשנה 8. — כתרים ביתר הארצות : שנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.

מחיר גליון בודד 14 הלר. ברכת מ"ח 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרים אין הנחה מהמחיר.

מודעות

כפי גדל השטח ולפי מקומן. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918

האדרסה לבית המערכת ולארכיוניסטריה „HAMICPE“ Kraków,

(בחוק לארץ להוסיף : Oesterreich)

כ"פ: רהוב פעכאסמיאנא 32

Kraków, 17 Listopada 1911.

גליון מו

קראקא, כ"ו מרחשון פ' ח"י התרע"ב.

הרי זה רק יקרות מלאכותית, שסכותיה הן: נעילת הגבולים לטובת תקיפים יחידים, הרוצים לעשות עסק טוב ביכול שדותיהם הרחבים והרבים, הטלת מכס רב על המזון הבא מן החוץ, להגן על התקיפים ההם, שיוכלו לדרוש מחיר רב בעד הבר, שהוציאה הארץ לכל יושביה, הרמת המחיר של הולכת הסחורה במסכה, לולא הסכות האלו היה יוקר המזון אי-אפשר כלל בזמן הזה, כי באמריקה עוד ישנן ארצות גדולות פוריות, כארגנטינה, ברזיליא, קנדה וכו', שיושביהן מעמיס מאד והן יכולות לפרנס חצי העולם בזול. יוקר המזון בזמן הזה הוא רק יוקר מלאכותי, שעשוהו בלי הברכה טבעי. על-כן גדולה התמרמרות העם על היוקר הזה יותר מאשר על יוקר סחורות אחרות, אע"פ שגם הן מתיקרות והולכות.

ליקרות מלאכותית יש עוד סכות אחרות: מלחמה, מכסים גבוהים ע"י הנהגות הממלכה והמדינה, קנגויות ע"י קרטל, טרווסט ומונופול ותחבולות אנשי הברזה.

מלחמה כיצד? לא רק המלחמה גורמת יוקר בארץ מפני החורבן, שהיא עושה בשדה ומפריעה את העבודה, כי אם יותר ממנה ההכנה למלחמה, כאשר תרכה הנהגת הצבא לקנות צידה לחילה, יעלו המוכרים את המחיר של כל צרכי הצבא.

מכס הגבול הוא מושג עתיק מאד, הוא תחבולה נחוצה, שמצאו כבר הקדמונים צריך בה, להגן על העמלים בארץ, יש אשר יעבדו יושבי מדינה עבודה קשה לחיבן איזה חפץ מצרכי הבריות והנה במדינה אחרת אין הכנת החפץ הזה דורשת יגיעה רבה כזאת.

מאיר בלומנטאל, שהיה בכיר עצום, ואגב, יהודי בשר מאין כמוהו, בעל נפש טובה ובעל צדקה גדולה, יושב יומם ולילה על התורה ועל העבודה, ובשהשיא את בתו הצעירה, אשתו של ר' קופל, נדמה שגם שם במרום כביכול רוקדים משמחה. מלתא זוטרתא! תורה וגדולה במקום אחר, אברך משי בזה, באמת לאלקים ולאנשים, הכל התברכו בו. (ומכאן העין הרעה, ששלטה בה ברי מאיר, שאמנם לא נראתה פעולתה תיכף לעינים, אך כך היא דעת הרבים, שאז היה המקום לזה). מי פלל שחתנו זה יצטרך אחרי בן לנסוע לאמריקה, למקום שנוסעים כל ההדיוטות, אנשים מן הדרגה החתונה, אך מה יש לתמוה, המזל והמטבע הם דברים עגולים, זאת יודע היטב כל בן תמותה, ודרכם להתגלגל... ומבין שהתחילו להתגלגל, נתגלגלו דוקא מביתו של ר' מאיר הכאה הלאה, מי יודע לאן... ור' מאיר הכך הלוך וירוד מיום אל יום.

אך בעוד היה ר' מאיר בחיים לא היה הדבר נכר, בתחלה לא היה נכר מאומה וגם אחרי בן לבתי לא באופן בולט כל כך. הוא ידע לכסות על דברים הרבה והשתדל בכל כחו, שלא ירגישו בחיובם בדחקותו... אך סוף כל אדם למות ור' מאיר מת, וחתנו הצעיר הזה היה לבן משק ביתו, אז נודע כמה רע היה מצב הזקן בזמן האחרון, בקצור ר' קופל היה בצרה גדולה, להתנהג פה במנהג יורד ולאחוז בענף פרנסה פשוטה היה בזיון גדול למשפחה, ע"כ בעצת בל קרוביו ומכריו ובחסכתם הרביו, שאמר עליו: הוא יכול לנסוע אף למדינת פאסטשעק, אך ר' קופל חתנו של ר'

אנו פרודוצנטים, אין אנו עושים את מיני המזון ואין לנו מה להוקיר. הוצאותינו מתרבות והולכות ולא הכנסותינו.

לכן ראוי לנו ביהוד לעמוד על סכות היקרות העצומה. זה ברור, כי הכל מרגישים את צרת היקרות, כל השדרות מתאוננות, ההבדל הוא רק, שהעשירים מתאוננים על רום מחיר עורות החיות היקרים ושאר סחורות של מותרות ובכל זאת הם מרכיב להשתמש בקנינים באלה והעניים והבינוניים אנוסים לחשוך מנפשם אף צרכים אמתיים ונחוצים, כי אין משכרתם מספיקה, אך התלונות הבלליות לא הסילו אף במקצת את היקרות, אלא אדרבה, הצדק עם הקנצלר של הממלכה האשכנזית, שאמר, כי הצעקה התדירה בעתונים גרמה את הפקעת שער המזונות, כי מן הצעקות ההן ילמדו האכרים מכיני המזונות, להרים את מחיר כל אכל נפש.

ננסה לכאר את המושג יקרות, יש יקרות טבעית ויש יקרות מלאכותית. יקרות טבעית היא מה שקראו הקדמונים רעב, הבא בגלל בצורת, האדמה לא נתנה את יכולה ולא היה מזון מספיק ליושבי המקום וממילא עלה מחיר המזונות, כי מי שרצה לקנות שום כל מחיר שדרשו ממנו, רעב ממש אפשרי הוא בזמן הזה רק במדינות פראיות, שאין בהן אמצעי העברת סחורה ממקום למקום, באירפה ובאמריקה הצפונית אפשר רק יוקר המזונות, שגכחו מתאים למחיר הכאת המזון ממקום אחר, כי מחסור במזונות אי אפשר כלל שיהיה בזמן ספינות-הקיסור ומסלות-הברזל, המכביאות אוצרות שלמים בימים אחדים ממרחקי מרחקים, אך אם יעלה היוקר על שעור ההוצאות של העברת הסחורות,

קופל זוכר את כל אלה בשחוק לעג על שפתיו, ובכך יתחפש גם הוא ולא עוד אלא שישתדל לשחק את תפקידו על צד היותר טוב, והם יאמינו לו, כי למי זה יעלה על הלב, כי ר' קופל, חתנו של ר' מאיר בלומנטאל ז"ל, התפקר כל כך? למי יעלה על הדעת, כי ר' קופל זה, האברך האדוק, שלא הרים את ראשו למעלה, שישב כל היום בין כתלי בית המדרש וכמד ולימד אחרים תורה, אותו ר' קופל, שבעודו יצעיר כנחור בתוספות ר' לפני שמו — מרוב גדלו בתורה וברי"ש — יעשה עכשו את העבירות שבעבירות, יחטא בפרהסיא ושלא בפרהסיא ויתכן לעשות דוקא את האסור? בטוח הוא, שלא תעלה כזאת על לב שום אדם.

ובכן בכל מה שנוגע לפנימיותו אינו דואג, אבל מה יעשה לזקנו המגולה ולפאותיה שאין אף זכר מהן, בלומר מה יעשה ליהדותו "השעריית"? זאת היא כבר שאלה מעט יותר קשה, אך למשל יתראה לפני הרב והוא הן הבטיחה, כי לא יפיל מיהדותו ש"ז במלוא השערה, ועתה בהפילו את כל שערותיו הן את כל יהדותו השלך אחרי גוו, ובכך מה יעשה? ושוב עלה על לבו התיאטר, הן גם שם מגולחים גמורים מתחפשים לבעלי זקן ופאות... בן, חי האדם בתקופה כזאת, שהכל אפשר... ור' קופל משפישף את ידיו משמחה כשהוא סובב הולך בחדרו הגה והנה...

כשנסע ר' קופל לאמריקה היתה כל העיר במחנה מי פלל רואה? הרי ר' קופל חתנו של ר'

אר הקוראים בקראקא.

בליל שבת זה בשעה חצי השמינית ידרוש הדברן המצוין הנודע, חבר הועד הפועל הציוני, ד"ר שטריו ל עוין בבית חברת "השחר" רחוב סטאראווישלנא 29, וביום השבת בשעה חצי השלישית ידרוש באספת-עם בצירק עדיזון (ככר וויעלאפאלע)

הנני מברך את ידידי החביב מר אליעזר בומבאך בפרמיסלא לחתונה בנו היקר מר אברהם במז"מ. ש. מ. לור.

הנני מביע את תודתי הנאמנה לכל חברי וקרובי אשר ברכוני בכרכותיהם הטובות לארוסי. ליעבער פישלער — ניעמרוכ.

יקרות.

על אדות היקרות השלמת בזמן הזה וסכותיה כבר הרבו לדבר ולכתוב בכל הארצות, כי אין זאת מכת מדינה, אלא מכה כללית, אולם באוסטריא מרכיב להרגישה מאשר בכל הארצות מפני הפוליטיקה המיוחדת שלה ודוקא פה, שסבת קושי היקרות בילמת כל כך, מאשימים את היהודים, שהם גרמו אותה ולהקל את העול הקשה מתנכלים לצמצם את המסחר היהודי, לחשוך לאובלים את משכרת הדלים האלה, לפי שהם אינם מסודרים ואינם יכולים לעמוד על נפשם, ובאמת לא רק שאין אנו אחראים בעד היקרות, אלא שאנו סובלים ממנה יותר מאחרים, לפי שאין

פיליטון

העומד בנסיון.

חמש שנים רצופות "התענה" ר' קופל באמריקה ובסוף צריך היה לשוב לביתו, אמנם אי-נעים היה לו הדבר, כי חייו החפשים בארץ החפש מצאו מסלה בלבו ומאד נעמו לו וקשה היה לו להפרד מהם אף לזמן קצר ולהבלא שוב בין ארבע אמות עירתו כצפור נלכדה בכלוב; אבל מברח היה לשוב, להתראות עם בני ביתו אחרי עבור חמש שנים ללא ראותם, וכשזכר ר' קופל את ביתו, עירתו ואנשיה, בא במבוכה גדולה, אך יראה לפנייהם והוא איננו עוד זה שיצא מהם, אלו ראוהו אנשי עירו כמו שהוא פה באמריקה, הלא היו מטילים עליו חרם ור' קופל אינו אוהב דברים כאלה, אינו אוהב שיבוזה ויקללוהו, הוא רגיל לשמוע אך דברי חלקות וחנופה, זה נעים לו, ובכן מה יעשה? ור' קופל התחיל לבקש תחבולות, כה שנוגע ליהדותו הן נשתנה תכלית שנוי, אך את אי-דתיותו, את הפשיותו, ידע להסתיר מעיני רואים, וכי מה? דבר גדול הוא לרמות שיות תמימות בכני עירתו? יתחפש ור'! נדמה יהיה לו, שהוא אחד מאנשי התיאטר, שכל מיהם עוברים עליהם בהתחפשות, הן הוא התקנא בהם אז בהיותו עוד תחת עורו "העירתי",

נורמלי הזה. ומבל שכן שאין חפץ לממשלה לבטל את מכם הנבול, שאין לה תשלומים בעד הכנסות האלו. וגם בקרמליים יראה היא לשלוח ידה, כי בעלי הקרמליים הם אדירי המדינות. רפאל פפפער.

על המצפה.

דעת יחיד.

יחד עם ועידת העברים תהיה בלבוב גם ועידת הטורים העברים ותמיה מאד, שלא זכתה עדיין אף להערה קלה מצד הטורים חברי-האגודה, אף שרבים ומרובים ביניהם המלנים בסתר ואפילו בגלוי.

כשש שנים עברו מיום הוסד האגודה ומדי שנה בשנה יועדו הטורים להועץ על עניניהם היגעים הן בחסר והן ברוח ומאוס לא נתפן עוד; מבלים הם חברינו בוועידתם יומים, הללו בהתלהבות ובגמירות ההלל על הועד המתפרט והללו בתרעומות ובתואנות שונות, צודקות ובלתי צודקות, צוללים כמי הוכוחים וההצעות וההחלטות האדירים ומעלים לבסוף — חרש בירם. וקשה להבין את סבת-הדבר. כמה עשרות חברים נמנים כעת על האגודה ורובם משכילים ונבונים רבה, הירדעים את אשר לפנייהם ומכחינים היטב בין המועיל לנפסד ואעפ"כ שוקט הכל על שמריו ואין נוקה באצבעו לשנות את המצב אפילו שנוי כל שהוא כטובה.

המצב הולך ורע מימן לזמן יותר ויותר. בת-ספר רבים נחרבים אחד אצ"י אחד ואין איש חש בגדל האבדות כמורה העברי המתוקן, שנשקע בראשו ורובו בחוראה והתמכר לה בכל חס נפשו האיריאליית וישלך בעל כרחו את כל יבנו על בהים, אשר אך ממנו לחמו ימצא. ובה בעת ירכו הטורים הבינונים ולצערנו גם הפחותים, שאין העשרה הולמתם כל עיקר ורוחקים את רגלי המורה בעל ההשכלה ובעל הנסיון וכך החלה ההתחרות הנמכזה גם במהננו ובגללה נפרצו גם הריביות התכופים בין הועדים והמורים, אשר אדותם שמענו בה הרבה בימים האחרונים ולא בית-ספר אחד נפל לקרבן להם, ובמה קשה היא עבודת-ההוראה העברית! 5-6 שעות רצופות על פי שטת מראה עינים התנועתית מפרכת את הגוף, מתישה את קשורי ההכרה שבגרון ושוללת כמעט לגמרי את אפשרות הדבור בקול ואנו גם מנוחה אין לנו די צרכנו. כי זיל וחשוב את רוב החנים בבהים הכלליים ואת ימות הקונפסרנציות, שנוהגים בהם במלה, בצירוף שני-ירחי החפשי הרצופים בימות החמה ותצא לך עת הוראה לא יותר משבעה ירחים לשנה, והמורים העברים עמלים לרוב אף במועדים מפני הבחינה הפונבית, הנערכת תדיר דוקא באותם הימים מחמת טרדותיהם של ההורים לפני החג בהכנת צרכיו, וירחי חפש מאן דבר-שטם? מנהג זה הונחג רק בשתיים שלש ערים גדולות במדינה ואף הוא בשנה האחרונה ואך לחדש אחד, וביתר הערים אין זכר לחפש, לפי שלא נתפתחה עדיין הכרתו של הקהל העברי את החנוך ודרכיו עד כדי להבין את צדקת דרישותיו של המורה העברי, מלבד מה שהחדר עורנו קים והרבי יחי' לא הורגל לדרוש ולתבוע זכותו אף בתקף הישר, שהיה מכריע הרבה בחינוך.

המצב הזה אי-אפשר שישתנה מחוץ עד מהרה, כי מים רבים יאולו עד אשר תשתרש הברה זו בלבבות אחינו. ומהצד החמרי בודאי ובודאי, שלא יתכן לדרוש מהם יותר, מפני שכעצם מקבכים אנו משכרת לא, קמנה — ולפי ערך הכנסותיו של בית-הספר גדולה היא לפעמים ביותר — ואין הם חייבים בצרכי-המורבים, ביחוד בדליכא...

ע"כ ראיתי חובה לעצמי להביע בזה את דעתי, דעת-יחיד (אמנם יחשבו כמוני רב הטורים ואולי גם כלם, אלא שלכא לפוטא לא גליא, שמא יחשב להם הדבר לבנייה באיריאלי...) לאמר: לא איריאליית ורוחנית תחי אגודת-הטורים העבריים, אלא דוקא פרופסיונלית, היינו תחת שהיה עד כה הצד האיריאלי עיקר והפרופסיונלי מפל, תוחלף השטה ואין כל סבה לחשוש לאכרן האיריאלי וירידת הרוח, לפי שראשית — כל מורה בפ"ע הוא נושא הרוח, והתפתחות חברתו הפרדגונית והשתלמותו יסודה באינטרס חמרי וממילא הכל שואף לה, ושנית — גורה ולא נבוש — אין

האנדעלי. בא לו אדם בכרזה למוחרים ומציע, שיקנו מידו כך וכך מסחורה פלונית במחיר פלוני, שישמרה אל הקונים במועד פלוני. והוא אין לו כלל סחורה כזו ואינו רוצה להספיקה, אלא מוכר הוא לשם שפקולציה סומא לריוח או להפסד. אם ירד מחיר הסחורה לפני המועד הקצוב, אז על הקונים לשלם לו את הגרעון לפי המחיר הגבוה של יום המניה, ואם יעלה המחיר, אז עליו לשלם לקונו את העודף, את הריוח, שהיו יכולים להרויח אלו הספיק להם סחורה ממש בעין, זהו עסק על הניר, שישוירים החיים מן האוויר המציאותי. כן נוהגים לא רק כשטרי ערך שונים, כי-אם גם בתבואה ובכל מטכר. לפעמים נמכרות סחורות, שלא באו ולא יבאו לעולם ובכמות, שאין אפשר כלל להשיגה, בעסקים כאלה כבר יררו עשירים רבים לשחת והפסידו לא רק יכושם, כי-אם גם חייהם, אם לא יכלו למלא חובתם, שנמלו על עצמם לפי חשכונמ הכמיה לפי דעתם. הם בקשו להשתכר בלי עמל ויגיעה ושכחו את הקללה הישנה הרובצת על האדם "בזעת אפיך תאכל לחם".

ועסקים נמחרים כאלה גורמים יעה רבה לא רק לכעליהם היחידים, אלא לכל העולם. פלוני הפקח טועה ומנהג בימי האביב תבואה במחיר רב לפי הערך, כי לפי חשכוננו לא יעלו החמים יפות בשנה הזאת וגורם מצוקה וכהלה בעולם המסחר, מחיר החמים יעלה בלי כל הברח והיומר יאמיר, והיוקר במין אחד גורר אחריו יוקר בכל המינים, ובמקף כאשר יצמח יכול חדש יפול המחיר פתאם וכמה אלפי סוחרים גדולים אכרו רכוש רב מאד, עלית השער וירידתו פתאם ידועות בשמות, הוסי' והביס'.

בזה נבין אחת מסכות היקרות של עכשו. האכר בארצות התרבות מורא היום עתונים כחעירוני ובראותו, כי שלמו אתמול בכרזה בעד דגן כך וכך, הוא אומר אל נפשו: למה אנרע וכי דגני גרוע מן הרגן ההוא? אבל הוא אינו יודע, שבכרזה לא שלמו כלל בעד דגן, אלא בעד שפקולציה, בעד שחוק הלוטריה, בעד דבר שאין בו ממש, והיקרות עשויה בלי סבה נכונה. האכר הגלצי אינו מכריע בקציבת שער התבואה, לפי חשבון סטטיסטי אין לסתם אכר בגלציא דגן רב כל כך עד שיפרנס בו בני ביתו וימכור את הנתר. אבל הסוחר היהודי הקטן בגלציא, המקבץ דגן קימעא קימעא "שוק, קוצב את המחיר לפי מה שנקצב בכרזה ואם שם נקצב המחיר מראש בטעות, או יפוך גם הוא בנופלים ויאכר כספו ובסוף אחרים.

הנה בזה משל מן המעיות השכיחות אצל השפקולנטים. במין האחרון שלמה בצרת, שרב שאינו מצוי הקמיל את העשב בשדה, הכל נבל ונחרב, כל צמח השדה יבש והעלים נפלו בלא עת ופחד נפל על הכריות ופרשו כפים וקראו: הנה הרעב! מה נאכל? והסוחרים הפקחים שפשו בפיהם משמחה וקראו: הנה עסק טוב! מה עשו? באו להם אצל עובדי אדמה בסוף הכיץ והציקו להם, למכור להם תפוחי אדמה, כראות האברים, כי קונים קופאים על הסחורה הזאת, התחילו לפקסם אם לא יוננו את עצמם במכרם אפילו במחיר גבוה, אבל הקונים לא הרפו מהם ושלמו ככל אשר הושט עליהם על מנת לפשוט אח"כ העור מכשר האוכלים. בחדשי אלול ותשרי סכבו בגלציא גדודים שלמים של סוחרים תפוחי אדמה מאשכנז ומכיהם והכמיהו להם אוצרות תפוחי אדמה.

אבל ההשגחה הפירה מחשבות ערומים ומבלה עצת השפקולנטים והצילה את העם מן הגזל המוכן לו מהם. תפוחי אדמה גדלו בשעור יותר הרבה מאשר שערו וקונו והמחיר ירד והמפסידים היו לא רק השפקולנטים הערומים, כי-אם גם האברים, כי רוב הקונים התחרשו על הקניה והסחורה נמכרה בכא מחיר. אבל בינתיים הפסיד גם העם, כאשר קפץ השער למעלה בלי מנה, כן נפסד המוסר הבלכלי בעולם בעון נובלים מפקיעי השער בלי סבה. הם מתנכלים למלא כיסם וגורמים נזק לכל העולם.

הממשלה היתה יכולה לעשות סדרים בזה, לאסור את המסחר על הניר, את מכירת דבר שלא בא לעולם, אז היה המחיר נקצב תמיד לפי ברכת השדה האמתית, ואת דורשים היום כל באי-כח העם האמתים, אבל לממשלות יש דאגות אחרות, גם לא נעים להם למנוע את הריוח מעבדיה הנאמנים עובדי האדמה, שבהם גם תקיפי הממלכה, כי רק הם מרויחים מן המצב הבלתי

כי האדמה פוריה יותר או שכר הפועלים נמוך שם וסוחרים מכיאים את הסחורה מן ההויץ בזול ומכריתים אכל מפי אלפי עמלים, מכם כזה הוא ברכה לארץ אם לא יעבור את הגבול, אבל ע"פ רוב משתמשות הממשלות בתקון הזה להרבות את הכנסות המדינה מבלי שיש כזה תקנה ליושביה. בזמננו יירב הוא המשא ומתן ממדינה למדינה, עולה המכם בקצת מדינות לאלפי מיליונים, וכן מתיקרה הסחורה, ולא רק הנהגת הממלכה לברה משתמשה בזה, אלא גם המדינות היחידות והערים, ואפילו הממשלה עצמה, שכבר לקחה חלקה אצל הגבול מן הסחורה, גובה שנית ושלישית ורביעית מסים שונים מן הסחורה ההיא, המסים האלה נקראים מסים אמצעיים, כלומר שאינם נכבים מיד ליד מכל אדם, אינה חובת גברא, אלא חובת הסחורה, המסים האלה שנואים ביותר, לפי שאינם נותנים שום זכות לנושאי עלם, שהם כל אדם. ישנם הפציים, שמשלמים מהם ארבע פעמים מס וסכום המס עולה פי שלש על שויה של הסחורה.

הקרמליים והטורים מות והמונופולים גם הם היו בתחלה רק תקנות טובות לצורך המדינה שלא יעשו בה סחורה יותר מכפי הצרך, שאם כן כמה אלפי עמלים, יעמלו לריק, שיעשו סחורה הרבה ותהיה מונחת כאבן שאין לה הופכים עד שתתקלקל, גם היו הצריכים לכסף אנוסים לפעמים לבזבו סחורותיהם בחצי המחיר וגרמו הפסד לכל המעטר, ע"כ תקנו, שיתחברו לאגודה אחת ויקבעו את המחיר הממוצע ואת כמות הסחורה הדרושה, שלא יעמול אהר מהם לריק, זאת היתה תקנה טובה, ואולם בזמן הזה ע"פ רוב משתמשים כאגודות כאלו לרעת הצבור, האגודות עושות קנוניה, להרים את מחיר פעלם יותר מן המדה למען יעשירו חבריהן על חשבון הצבור.

הברזות גם הן היו בעיקרן תקנה טובה, הן כשוק ראשי לכל המוכרים והקונים וכשוק ראשי היו קובעות את המחיר האמתי של כל סחורה ראשית מעיקרי תוצאות הארץ, שם נמכרים שטרי ערך שונים, של הממלכה ושל חכרות החרשת והמו"ט, חמרים גמים והצי מעובדים וגם סחורות עשויות נגמרות, בהיות הסחורה העומדת למכירה רבה מן הדרושה, יפול המחיר ובהיות הדרושה רבה מן ההצעה ירום המחיר, וכן נקצב שם מחיר כל סחורה יום יום וע"פ הקציבה הזאת תמכר כל סחורה בכל הארץ, גם זאת תקנה טובה של בני תרבות, שלא ידעו הקדמונים, אך ברבות הימים השחיתה גם התקנה הזאת את דרכה, השואפים לעסקים עשו להם מנהג בכרזה, לעשות מקנה וקנין בלי סחורה, העסק נעשה כמין שחוק המקרה, בשחוק הלוטריה והקלפים, עסקים כאלה נמראים, בלאנקו-טערמיין-

כי הוא יכול לעמוד בנסיון — נסע ר' קופל לאמריקה. בחוג משפחתו החליטו, שיקבל עליו שם משרת רב בעדה ממנה ביאה לו או לכה"פ שיהיה לשי"ב. העיקר שיטלא איזו משרה שבקרושה ולא יצטרך לישא וליתן עם ההמונ...

אך ר' קופל זה חשב ועשה אחרת, עשה כמו שטלאהו לבנו, ועתה בשוכו הכיתה אחרי היותו חמש שנים במדינת הים, שוב כל העיר רועשת והבל חדרים לקראתו וממהרים ללכת לקבל פניו ילתת לו "שלום", סקרנים הם בני העיר, לרעת עד כמה מגיע כחה של מדינה זו לשנות בני אדם, כי הלא באמת מכונה נפלאה היא אמריקה, זה דופחת היא אל תוכה חרם ומוציאה זהה וגם להפך.

אך ר' קופל לא נשתנה במאומה... להפך משרת הקדושה שלו הוסיפה לו עוד איזו הרדת קדש, זקנו במרמה גדל מעט ועשוי יפה, הרי אמרת, כי ר' קופל הוא לאלקים ולאנשים, עדיין הוא מרקרק בכל פרטי חרינים והמנהגים במקדם ואפשר עוד יתרי, כן אמר הרב, "כיל היה לעמוד בנסיון, יש בו ניצוץ מהצדיקים הקדמונים ובודאי צריך היה להיות כך, שירד לאמריקה אדם בזה, לתקן מה שפגמו שם ונתגלגל הדבר, שיהיה ר' קופל צריך למלטול כזה, גדולה זכותו, כן שוחחו בכיהמדי.

ו' קופל מתפקע מצחוק בסתר לבנו, מה היא בעיניכם קומדיה כזו?

פרידה שטיין.

האחרון. כיום ה' הובל לקברות והספידוהו בנו הכבוד ההיג ממלא מקומו ר' אברהם תאומים ובנו ההיג הגביר החשוב ר' הירצל תאומים מסאנוק ובנו ההיג ר' אפרים תאומים ותתנו הרבנים מו"ה אפרים האמידים אנדיק בוקאטשובצה וההיג הגביר מו"ה יעקב אונגר מראדזיעחוב והרבנים הגאונים אנדיק זולקיני ומקאל ומוסטי וכל העם געה בכניה על עמדת ראשם שנפלה. כי היה הנפטר פאר היהדות, ראש הרבנים בכל הגליל ונחמד ואהוב לכל במדותיו הטובות וצדקתו ותמת לבנו והעיר התגאתה בו. כניהיני הספידוהו עוד גיטו ההיג החכם הגביר הנדיב מו"ה יצחק תאומים מפרמיסלא וכל אנשי העיר כבו כבי גדול. — משפחת תאומים היא מצאצאי הגאון חכם צבי והגאון ר' יעקב מליסא ומרע רש"י ז"ל. תנצ"ה.

פיריטון קומן.

תנו לי אחוזת קבר.

אנחנו אמרנו בחפזנו כי אף אם הכל ימנעו ממנו שנואינו — אחוזת קבר לא ימנעו ממנו. הרי אין דבר נחמד ויקר לאויבי נפשנו ממותנו. הרי גם אלה מהם שאינם שואפים לדמינו וללחצנו, גם אלה שמשום רגש אנושי ומוסרי אינם דורשים להבדיל אותנו לרעה מכל האדם, גלו דעתם זה כמה פעמים, שאם היו קמים פעם בכקר ומצאו כי מתו כל היהודים, היו רואים בזאת גאולה וישועה לכל העולם, ובאמת לא שמענו מעולם, שיגורו צוררים גזרות עד מתי ישראל; «כמתים חפשי» נאמר בספוננו, המת פטור מכל, בשאול הכל שוים, לא רק עבד חפשי מאדוניו, כי אם יהודי מן הגלות, ודין הוא, הלא גם הטבע לא הבדילה בין המתים, אע"פ שהיא מבדילה הרבה בין החיים, בין החיים מוצאים אדם זה יפה וזה מבעור, זה פקה וזה שוטה, זה גדול וזה קטן, אכל המתים כלם שוים, «יחוס נא-קברות» הוא רק לעני, המכבא את החפר, שאין שום יחוס בקברות.

והנה עתה נתחדשה הלכה הרשה ברוסיא שתחום המושב, המכדיל בין חיים לחיים, יכדיל גם בין מתים למתים, הנציבים, המניסטרס, הסנאטורים וכל הכמי רוסיא יושבים ומתחכמים בהלכה הזאת, אם מותר ליהודים לקבור מתיהם אף בתחום המושב מחוץ לגבול העיר, עד כה היה הדבר פשוט, התחום ואיסור ישיבת היהודים מחוץ לעיר נוסדו משני מעמים, האחד הוא חשש גזל; היהודים הם כנודע כלם גזלנים, מססנים ובו' וצריכים לשמור את ההמון הנצרי מפניהם, הטעם השני הוא לטובת היהודים; ההמון הרוסי הוא כידוע שונא את היהודים ויש לחשוש לפגרומות אם ידורו היהודים בתוכם, ואולם המתים — זה יכינו אף בני חם — אינם יכולים עוד לגזור ולחנות ולחמוס ואף לתפוש את מקומות בני הנצרים כבתי הספר אינם יכולים, איב מה יש לירא מפני מתי היהודים? והטעם השני ג"כ אינו שייך, המתים אינם יראים מפני פגרומות, אבל הרוסים הם סונורוואטיבים מטבעם ואוחזים בנושנות וכפרת עתה כימי הריאקציה, ודרך המחזיקים בנושנות היא לשמור את החקים, בלי לחקור על טעמיהם, ולפי שלא חקרו הכורוקרטים הרוסים על טעמי חקיהם שכחו את טעמי המחוקקים והם נוטים להרחיב את הגבלות התחומים גם על המתים ולאסור ליהודים לקנות קרקע לבית קברות מחוץ לעיר.

כשבווע הזה נקרא בתורה את פרישת עפרון החתי, שזכה לזכרון, נצח במפר הספרים מפני רוח נדיבותו, שהתנדב לתת לאברהם את מכה קברו לאחוזת קבר, אפשר מאד שעפרון זה ובני חת שלו לא היו נדבנים גדולים לעברים חיים, אדרבה נוטה אני לשער, שגם הם עשו גבולים ותחומים לכני שם חיים, אבל למתים — דרך-ארוץ מפני הדר המתים! במכחר קברינו קבור את מתך! אחרי-מות — קדושים. והרוסים אינם כן, הם חובכים להחמיר, זה ארבע שנים משכרים הכמי רוסיא את מוחם אם תחום המושב נוהג גם במתים, ואני מתאר לי, מה יהיה אם יבאו לידי מסקנה להחמיר? כידוע אין מקום בערי התחום ברוסיא להקציע שם שדות קברות ואף אם יאותו בעלי בתים אחדים להרום בתיהם ולעשות את הקרקע לבית קברות, הלא אז יבאו הממונים על ההיגניה וימחו בידם: אסור

המחפשים והדבר עולה להם בכסף הרבה ואין תרונות בצבור וממילא מצב שיץ בזה אינו טוב, ובכלל אין לקנא כלל בהזנים אף כטוב שבהם. אם הלילה יורע מצב בריאותו ובהו הזמתי יגרע, מיד יאבו להדיחו, כי החוס אינו מגין עליו, כן דרך עמנו מעולם הוא רגיל עם האונס והכפיה, ומה שאינו מן ההכרח הוא פטור לפי דעתו, לתקן את המצב הזה אין עצה רק התאחדות הכחות, כל מעמד יתחזק בזמן הזה באחדות וכזאת גם על החזנים לאחוז, זה כשנתים, שחזנים אחדים באונגרו, העומדים כראש אגודה שלמה, משתדלים אצל המניסטרוס האונגרי בדבר הטבת מצבם והתאשרותם בקביעות, שלא תוכל העדה לשלחם אם נתמנו. כבר עשו הרבה בענין הזה וכימים האלה נשלחו מאת המניסטרוס מכתבים חוזרים לראשי הקהלות בערי אונגרו, כי יחוו דעתם בשאלת החזנים והתאשרותם כתור ממונים קבועים וגם יגידו מה המה דורשים מאת האיש הכא לכהן כעדתם. גם בית הנוך חזנים יוסד פה, ופרחי החזנים, אשר יגמרו בו חוק למודם, יכוכרו מאת הקהלות על פני אהרים, אולי יבא סוף סוף היום מאושר, אשר גם החזן, שמצבו היום, כמס ומסך שבלוחות, ידע ימים טובים מאלה ואולי יבא אז היום, אשר שירתנו ועבודתנו תקבל צורה אחת וגון אחד, כי הלא תלמידי כיהים ישתלמו עפי תכנית אחת ועפי ספרי חזנים מומחים, גם בוויין כבר נפתח כימים האלה ע"י החזנים שם בית-ספר לחזנים, אם ימלא את תעודתו או לא — ימים יגידו, אבל לעיע אנו רואים תסיסה רוחנית גדולה בעולם השירה, כי רבים המה באמת הכשרונות לזמרה אצלנו, ההולכים לאבוד מחסר התפתחות והשתלמות, אך חבל שהערים האלו, בודפסט וויין, מסוגלות לתת לנו רק קולות משוכללים ומזמרים אמנים מודרנים ואולי מודרנים שבמודרנים, אבל לא את החזנים, אשר חנכו על כרכי היהדות הישנה, שיהיו שליחי צבור הגונים לעבודת אלקים, ככל אופן נוכל להיות שבועי רצון על התיסדות האגודה ופעולותיה ובית הנוך החזנים, שיביאו תועלת להטבת המצב, נחזין היה שגם החזנים כגליציא יסתדרו לאגודה כזאת, להטיב מצבם החמרי וגם הרוחני ע"י יסוד בית הנוך לחזנים מומחים, לעיע תלמידים מגליציא, הרוצים להתקבל לכיהים לחזנים הוויני, ויכלו לפנות אל השיץ מר בויער (II., Novaragssse 27) בוויין ויקבלו תשובה, כן יכולים החזנים באונגרו הרוצים באגודה להסתפח באגודתנו, כי כחות הרבה רושים לנו, כותב הטורים האלה נכון להודיע כל מה שנוגע לחברים ולתלמידים בלי עכוב.

יהושע קאפשיץ, ש"ץ ראשי בטירנוי (אונגרו).

הגאון ר"י תאומים מכריסטינופול.

כיום ר' שבוע שעבר נפטר הרה"ג ר' יצחק תאומים האב"ד בקריסטינופול בן ע"ה שנה, עוד אחד מגדולי התורה, ממורי הדור הישן, ההולכים ואינם מניחים ממלאי מקומם, נעדר ליהדות הגליצית, גדול האבל בקהלתו, רב המספר כמשפחתו הגדולה והחשובה, משפחה של רבנים ואדופים, אנשי מעשה ומדות טובות, וגדול מזה הוא או צריך להיות המספר על הדור הישן, שהנפטר היה אחד מנושאי דגלו, מהמציגים שכתובנו, ההולך ואיננו, את היחידים אנו מספידים ואת הכלל בלו, שאין בו אלא מה שכפרט, אין מבכה ואין מקונן עליו, זה אות לחסר רגש הצבור, לאפיסת השתתפות בנזק הכלל. — הרה"ג ר"י תאומים היה בן הרה"ג ר' אפרים תאומים, ששמש בכתר הרבנות בקהלה הנ"ל יותר מחמשים שנה, הוא נטע ארבעה ארזים, הם בניו הגאון האב"ד קולומיה, הגאון אנדיק תורוסטקוב והגאון הנפטר הזה ממלא מקומו בכריסטי-נופול, שהיה חתן דודו הגאון הגדול מו"ה אברהם תאומים מחבר ס' חסד לאברהם, בן י"ח שנה עלה הנפטר על כמא הרבנות כסניאטין ואחיב בווייעלקיי-אמשי ובשנת תרל"ט נקרא למלא מקום אביו בקריסטינופול, כרעם בגלגל הרעישוה שמועת פטירתו את כל הקהלות הסמוכות ומכל עבר נאספו המון מקיריו ומחכביו כחמשת אלפים איש לחלק לו הכבוד

מה לאבר, שהרי לא נתבטא צדה האיריאלי של האגודה אלא ע"י המחלקה הפדגוגית, וזו הן לא חדשה כל הלכה כבית מדרשה זולת א"י-אלה חוזרים ביבליוגרפיים, שיש להם ערך-מה למורים בלתי מנוסים ועתידה היא שתשאר אצלנו גם להבא רס כתור טפל אמנם, אך פעולתה תרב ותסתעף עד שיהא רשומה נכר בעולם הנוכחי העברי כתור אכטוריטט, שהכל נשמעין לה ועושים כל דבר על פיה, ואולם כל נרימנה על נס ואל לנו להזניה את ההשתדלות החמריה, זה עיקר העיקרים למעננו, כאשר עשינו עד הנה, כי-אם להפך, לשים בו כל מעיננו, לדרש כמומחים אדות אפשריות העזרה השונות, שמשמטמים בהן ככל אגודה כיוצא בזה להבין הצעות ופרויקטים מעובדים כתבנית רצויה ולהגשימן כפעל, אנכי איני כר הכי לענינים כגון אלה ולא אוכל לפיכך לפרט את כל הנחזין והאפשר להעשות לכל פרטיו ודקדוקיו, אכן זאת ידעתי, שאגודת מורים עברית, הקיימת זה 6-7 שנים ואין בידה להראות אף על פעולה חמריה אחת — נוה לה שלא נכראה משנכראה, לא אדבר על אחריות-החיים הנהוגה, ואפילו הבטחת איזו קצבה, שהיא במקרי א"י-הבשרה גמורה להוראה מפאת חללים רעים או אפיסת-הכחות סתם — חזיון נפרץ בענף פרנסה זה אחרי שמוש מרובה בו — לא אוכיר עוד, יען אפשר שבאמת לא נתנה עדיין האפשרות לכך והדבר מצריך הרבה ישוב הרעת ועשרה נסיונות, אבל אחריות נגד מקרי מחלה עוברת וחולפת, דהיינו קופת חולים מתאימה לחפצנו מעין אותן הקופות הנהוגות בכל העולם הקולטורי, זו מדוע לא נוסדה עד היום הזה? ! אם אין בכחנו לעשות הכל, הרי פטור בלא כלום א-אפשר ומי מאתנו אשר איננו כוזל וריאתו נהשת לא ידע להעריך ערכה של קופה כזו? אין סומכין על הנס ותנאים רעים כאלה, שאנחנו נתונים בהם עתה וסבלות מצרים ממש סופם להביא גם תוצאות רעות וחללים עוברים ומתמידים, ואז מי ידאג לנו ליום רע? ! ואם באמת אין אנו רוצים לסמך עד פרנסת העורכים, בעל כרחנו להתחיל כמעשים ממשיים, כי אם לא עכשו — אימתי?

זוהי נקודת המצב, שעלינו לעמוד עליה כועידה הבאה ועל פיה עלינו לשפט על כל מה שנעשה, יותר נכון; שלא נעשה, כדי לבחר לעתיד כועד הנשמע לדרישות החברים וממלא אחריהן בדיוק הראוי ובאחריות הדרושה, לא נוצרה האגודה לחלוקת בכורים, כיא לעבודה ממשית וכל מי שלא מלא אחרי הכסחותיו והתמנות ששמנו בו כבודו במקומו מונח וחבר טוב הוא כנו, אולם אל לנו ככתר בו גם להבא ולהאמין עבודתנו בידו, אין זו חיו שום אינטריגה, אלא אמת לאמתה ורק זו צריכה להיות הנר לרגלנו בכחירותינו הכאות, זכרו אפוא חברים את חובתכם אליכם ואל הכאים אחריכם!

מ. א. טננבלט.

בעולם הזמרה.

חיים אנחנו כדור שכלו מלא זמרה, עכרו הימים שרק אחד בעיר ושנים במשפחה טפלו בזמרה, אשר רב כחה לשוכב נפשות, השירה יצאה מרשות היחיד וחדרה לתוך שדרות ההמון, וגם עמנו, המושפע תמיד מרוח העת, החל לדרוש מאת השיץ הכא לכהן לפניו לא רק כי יהיה בעל תפלה כנוסה הרגיל, לא רק מול נעים, כי אם גם ידיעת המוזיקה הכללית וקול משוכלל, כימים האלה מחפשים חזנים מומחים, היודעים מה מלאכתם דורשת מהם, ממש בנרות וכל עדה נכונה לשלם כמיטב כספה בעד הענג הרוחני הזה, יש לנו לשמוח על זה, אבל גם להצטער, מעבר מזה הננו אומרים: לפאר בית אלקינו בשירה יפה ונהדרה ומעבר אחר חדר השיץ להיות מה שהיה ועליו להיות באמת: כהן דתי, כי אם כמזמר על הכימה הוא ואם לא סלסל את ה"ושרו" בראוי עליו לירא מפני גט פטורין, כבר נכתב הרבה על מצבם הכרתי בטוח שר המשרתים נקדש, אך אין בנראה רב כח במלה נרפסה נגד הצבור, כי יחיד ורבים הלכה כרבים, כלל גדול בכל חיי הצבור, ויש אשר תצדקנה הקהלות, כי אחרי אשר עמדו לבחינה חזנים לעשרות אנומות הן לשכור לפעמים איש, שאינו ראוי לכהונתו, כי עיפם הם

לקבור מתים בתחום העיר! ואם בן אסור יהיה ליהודים אף למות. להיות אין נותנים להם ולמות ג"כ לא יוכלו. ועדיין לא המציאו החוקרים איזה מצב שאינו לא חיים ולא מות. אך, לזה ידאג מלאך המות ולא אנו. המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראמא. בליל שבת שעבר כי מרהשון נפטר פה הרב החכם הישיש מ"ה אהרן צבי היילמאן אבי הרה"ח ר' משה יוסף היילמאן, בן פ"ב שנה. הוא היה טפוס אישיות נפלא, שקשה לצמצא כמותו בין רבנות אנשים. הוא היה בקי לא רק בש"ס בבלי וירושלמי, כי אם בכל הספרות הישנה, ונהר מהמשת אלפי ספרים היו באוצר זכרונו כמזנה בקופסא. היה גם מרדק ובלשן מצוי, עברית וערבית, צרפתית ואנגלית ידע על ברין. כח זכרונו היה הוץ לדרך הטבע ואת הפתנה הזאת הנחיל לבניו ולנכדיו אחריו. הוץ מידעיותו וכשרונותיו היה גם בעל נפוס וסודות, שקשה לצמצא כמותו. הוא ראה בכל אדם רק את הצד הטוב ולא את הרע. עיב היה אהוב לכל הכתות ולכל המפלגות וחביב לכל הבריות. ביום א' היתה הלוייתו ויותר משני אלפי איש נהרו אהרי מטתו. בשלשה מקומות הספידוהו הכמים, בביתו, לפני בית מדרשו ולפני בית הכנסת הישן.

מכתב מרומניה.

גם בשנה הזאת, כמו בשתי האחרונות, הקשתה הממשלה אל היהודים ותסגר פתחי בתי-הספר התיכוניים בפני בני "הזרים" — ולא דוק בפני אלה שאבותיהם בולגרים או יוונים. כן קרה, כי בכל ערי הארץ לא נתקבלו תלמידים יהודים כלל לגימנוזיה, ובואסי, שהצי יושביה יהודים, נתקבלו שלשה תלמידים חדשים, ולולא בהים התיכוני, אשר יסד הנדיב ואבטעל בעיר הזאת, היו נשארים מאות נעדי היהודים בלי למוח. ביאסי נעשתה הגינה למלאות המשיש שנה להוסד האוניברסיטה שם ויבאו גם המלך ומשפחתו והמניסטריון שמה. גם לאהינו נתנו מקום בהגינה, ולנשף, אשר נערך לכבוד האורחים, נקראו נכבדי הקהלה. המלכה מצדה קראה אליה את הדיר שמייערמן המשורר, אשר תרגם הברזים אהדים שלה לרומנית, ותשוחה אתו כחצי שעה. ביום השני התיצבו לפני המלך ראשי הקהלה וימסרו לידו ספר זכרון, בו תארו את מצב היהודים הרע בנוגע לזכויות (אחד מהם הגיש בקשה על אדות זכויות אזרח לפני עשרים וחמש שנה ועוד לא ענוהו), וזכות התנוך בב"ס. המלך המה און קשבת לדברי השלוותים, ובנוגע לתנועה האנטישמית, הנחוגה בידי פרופיסורים באוניברסיטה הביע מחשבתו, כי אין זאת תנועה יסוקה, אלא מחלה עוברת, לבסוף תשכיח לקרא את המיסורנדה ולראות מה לעשות. שר החשלת אריון, בהיותו בעיר הזאת לרגל ההגינות, קבל גם הוא שלוחות מנכבדי היהודים, אשר התאוננו לפניו על מצב הקהלה הרע, ויבקשו לאשר את קיומה בתוך הסתדרות, ויען המניסטר לאמר: אין אני האיש, אשר אהרם מצב הממשלה בשביל דבר כזה. הוא חפיק, כי באסת לא טוב הדבר, שבני היהודים משלמים שכר למוח בבתי"ס לממשלה יותר מכני הרומנים, אך בענין סגירת הגימנוזיה בפני תלמידיו הקשה ויאמר: ראוי לבקר את בני הרומניסיה-הנערים. השר לא הפץ האמין, כי מצב אהינו ביאסי רע מאשר לפניו, ונהפך הוא פו דעתו. אפס כאשר הראו לו השליחים חסונות המציגות מאודיות, שקרו עיי הסטודנטים, לא היה לו עוד מה לאמר כי אם: אקוה כי הברזים האלה לא יעברו את הגבול.

ביאסי החליטה הנהגת בית-התולים של הממשלה עם הסכמה ועד הפרופיסורים המרפאים שם, כי יקבלו בתוך משמשים (אינטערנים ואקסטרנים) גם סטודנטים יהודים. ויאספו הפרופיסורים לדון על ההחלטה הזאת וכמעט שהיו מקבלים אותה, והנה התיצבו הסטודנטים הרומנים כנגדם ויסתו בכל תקף נגד הדבר הזה, וימסכו גם את שר העיר לצדם, והוא הגיד לפרופיסורים, כי לא יתן בשום אופן שיהיה בדבר הזה, וההחלטה לא קמה. כידוע לקחה פתאם הממשלה את זכות הבחירה מאלפי יהודים היושבים בדבורטשא מלפני המלחמה בתורקיה שלפני ליג שנה. העשוקים הגישו בקשה אל המלך ואל בית-הדין העליון, אך לפי הנראה עד הנה לא יזכו במשפט. המלך אמנם הבטיח להתענין בדבר, אך בין כה וכה בח"ד העליון משיב את הבקשות אהור והאמללים יראו לבסוף את עצמם מוכרחים ללבש כלי גולה ולצאת ממקום בו גרו משך דור אחד.

לקוריא, המצפה ידוע מקרה שני אהמים אשכנזי, יהודים נתיני אנגליה, אשר בהשמיע אהד-מהם את השם "יורגא" (ראש צורדינו) הכח אותו סטודנט מתלמידי הצורר על תלחי. הם הגישו תלונה אל בית-הדין ועלה יתברר המשפט. אהמים יצאו נקיים והסטודנט נענש 100 פרנק לממשלה ופרנק אחד הוצאות המשפט לקובלים.

י צ י ב.

מכתב מטורקיא.

קושטא. עיני כל העולם נשויט בימים האלה למזרה, הכלרועים לדעת תוצאות המלחמה האיומה, שהביאה את שלום כל העולם בסכנה. לנו היהודים מטורקיא חשוב מאד, שלא

בעלת חמשים אלף דונם, קרקע זבולית וזולה. האיכא ביחד עם קבוצה ביאליסמוקית יקנו את הקרקע הזאת. מלבד כל אלה עלה להאיכא לבוא ביחוסים קרובים עם מבוצת אזרחים נכבדים מטורקיה (כלם יהודים מלבד אחד מושולמני), שיש להם קונצסיה מאת ממשלת טורקיה לעסוק בעבודה ישובית בארץ-ישראל על סכום של חמשה עשר מיליונים מארס. וממקור פרטי נאמן מאד מודיע ה"עברי", כי ישנה תקוה וראית להשיג את הסכום הזה המש-עשרה מיליון מארק אצל יהודים עשירים כפטרבורג ומוסקבה. לתבלית זו יצאו בימים האלה האדונים איידור גינצבורג והועץ סתרים גרשון סימן להערים האלה.

משפט נורא. בבית הדין הגדול כבודפסט נשפט עתה משפט גדול ונורא של כמה מאות יהודים בגלילות כרג ומרמרוש, שהשתחררו מעבודת הצבא במרמה, זיפו תעודות וספרי המטריקה, רשמו נערים בתור נערות, רשמו בני ט"ז שנה בתור בני כ"א ועוד כאלה. במשפט נסבך גם הרב ר' ישראל מאיר אבדיק בבילקה, שנמלט לא"י. עליו נחנץ משפט מאסר לשלש שנים, לפי שהוא היה אחראי בעד ספרי המטריקה, אף שלא הוא רשם, כי לא ידע אונגרות. המרמה נודעה, כי היתה גסה ביותר, כי במשך שנים אהדות לא נלקח בעיר הג"ל אף יהודי אחד לצבא ובהכרח תמהה על זה הנהגת הצבא וערכה חקירה ודרישה. או נעלמו פתאם ספרי המטריקה ולא נמצאו, אבל הזיפים והמרמה נודעו לשופטים. חלול השם גדול מאד.

עלילת דם לשם בצע. רוב עלילות הדם נעשו מתוך קנאה דתית או לאומית או שנאת ישראל, עכ"פ היתה איוו סכה רוחנית, שהביאה את הקנאים לירי כזב ועוות-הדין ושפיכות דמים. אבל עלילת דם לשם בצע פשוט, נשארה רק לרומניא החסידה. בבוקארשט עוררה תמהון ורעש תפישת עורך הדין הנצרי ניהולסקי סמארצאן, שהלשין על סוחר יהודי בביד של ענשים, כי החזיק בכיתו ילד נצרי שני ימים והקיו מכשרו דם לצורך דתי ואח"כ השליכהו החוצה בחצי הלילה. היהודי עמד לדין ביום 30 לחדש אקטובר ויצא זכאי, כי בית הדין מצא שאין כל ממש בדבר. ותחת שזימן היהודי את עולמו לדין על הוצאת דבת שוא העיו המלשין עוד לדרוש כפר נפש מאת היהודי ואם לא יתן לו ילשין עליו בעתונם כרצח דתי. היהודי הסכים למראות-עין והכטיח לו אלפי שקל אחרים, אך כסתר הודיע את הדבר לפוליציה ופקיד הפוליציה היה עד ראיה למתן הכסף ועורך-הדין נתפס. אבי הילד הנצרי העיד בכייה, שלא הסכים לעסק הזה, אלא עוה"ד השיא אותו להעיד עדות שקר, להשתכר מנה יפה.

סגולה נגד החולירע. בחיפה, עיר החוף בא"י שולטת החולירע וערכו אהינו הספרדים תהלוכה כהוצות וסככו שלש פעמים את רחובות העיר בקריאות תהלים ותהנות וחכם אחד כראש המחנה דקר בסכין את מלאכי ההבלה.

זכם-בשי בירושלם. בירושלם נתמנה סוף סוף חכם-בשי אחרי מחלקת של כמה שנים, הוא הרב ר' משה פראנקו, שהיה חכם-בשי ברודים (אי באזיא הקטנה). הוא איש זקן כן ע"ה שנה ולא רצוי לצבור.

תשובה אל היהדות באיטליא. בפלורנץ היה הקונגרס הראשון של צעירי היהודים, השואפים לשוב אל היהדות ואל התורה, שזנחו אבותיהם בקלות דעת. באיטליא הגיעה ההתבוללות למדרגה אין למטה ממנה, שם השליכו היהודים מעליהם לא רק עול תורה, כי-אם גם כל שייכות עם אהיהם היהודים, אותו היחס לעמנו וליהדות, הנמצא עוד גם בתוך המתבוללים בצרפת ובאשכנז. אינם רוצים להכיר את צור מחצבתם ולעשות חשבון עם נפשם לדעת מאין באו. ופתאם לכשה רוח חדשה את טובי בניהם והם עשו את החשבון הזה וידעו, כי הרחיקו אבותיהם ללכת. הם נועצו איך לשוב אל היהדות, איך ימצאו את הדרך אל עמם ואל אלקיהם. הם שופכים שיחם איש באוני רעיהו על המעל הגדול, שמעלו אבותיהם ועל החנוך הרע שהנכום לעקרים מנועם. ועוד ישנם באיטליא שרידי הזקנים מתלמידי שד"ל המכרכים "שהחיינו" על תשובת הצעירים ולבם ירחב כלבב יעקב אבינו בקראו: רב עוד יוסף בני חי!

פרצה המלחמה, לעת עתה עכ"פ, מטורקיא עצמה. כי יהודי טורקיא רובם עניים ולא היו יכולים לפבול ימים רבים משבר כלכלי, הבא בהרגל עקב המלחמה. הבה כל ישרי לב בכל העולם היא בצד הטורקים וכן היהודים בכל הארצות מראים חבה לטורקיא. כן שלהו אהינו ב ל ד ז אשר כפולן ארבעת אלפי רובל לצדכי המלחמה לממשלתנו. מאה והמשים יהודים בו א ד ש א התנדבו לצאת למלחמה לעזרת טורקיא. רופאים יהודים רבים ב בר ל ין נכנסו לצבא המלחמה הטורקי. גנרל יהודי, מונטאגו שמו, נלהם בתוך הטורקים במרפולים, מלבד המתנדבים היהודים הרבים מטורקיא עצמה, שהלכו למלחמה. כל זה היה יכול לסתום פיות משטייני, האופנים, כי אין היהודים מוכשרים לצבא ובכלל לעבודה קשה, שיש בה סכנה.

אסקאר שראוס, החכם המדיני היהודי באמריקה, שהיה ציר אמריקה מטורקיא, הודש שבית-הדין הגדול לכל העמים אשר בתאג יתוך בין טורקיא ואיטליא ויעשה שלום. סחורות איטליות, אינן באות עתה לטורקיא, כי הממשלה הטילה עליהן מכס גבוה מאד. וזהו לטובת המושבות היהודיות בא"י, כי ליטונות ותפוחי-זהב היו סביאים תמיד לטורקיא מאיטליא ועתה סביאים אותם מא"י, ואולם יהודים אחרים פבלו נזק רב מן המלחמה, כי עשירי היהודים פה ובפרט בסאלוניקי הם נתיני איטליא. למשל משפחת סודיאנו, שלוחה את ראש הגולה לא"י, משפחת פרנדק, ביב האליאנס ואחרים רבים. העניים שבהם יכולים לקבל תנינות טורקיא, אבל לעשירים אי אפשר הדבר, כי הם עומדים במגע קרוב עם גדולי איטליא. כן למשל מנהל הבנק הרומי בקושטא הוא היהודי לוצענא. מת פה השר היהודי דוד אפנדי מילכו, שהיה הסתרגסן הראשון של השוונץ, אדם חשוב מאד בארץ ובחוץ לארץ בגלל ישרו וטובו ולא השתייך דרכו גם בסדר הממשלה הקודם. אותות כבוד רבים נתנו לו מלכי אירפה.

י ע ק ב פ ר ה י ה.

מקרוב ומרחוק.

שונות. הרוצה הרוחני שישינסקי, שהרג את לוחץ הרוחנים, נציב גליציה הגראף פוטוצקי ונרון למיתה והקיסר הנגדו ומיתתו נחלפה במאסר לעשרים שנה — ברה מכית כלאו בסמאניסלב בליל ו' שבוע שעבר. נודע שהרוחנים קבצו כסף רב ושחדו את כל שומרי בית האסירים והם עזרוהו לברוח בכגרי שומר האסירים. עד כה לא נתפשו. — בלכוב מפצה אשת דיר שאף (כלתו של ראש הקהלה) מיציע בית מעליה שליחית ונהרגה. — במראנסוואל באפריקה הדרומית ה"ר רעד אדמה, שנהרגו בו מאתים פועלים. — כמושבת פורטוגל אשר באפריקה הדרומית מדרו הותשבים באנשי אירפה והרגו רבים מהם והחריבו ניהם וכזונו הונם. — ראש המניסטריון החדש כאוסטריא הגראף שטיק נחל חרפה וכלמה בפרלמנט, באי-כח הערים מכל המפלגות גרפוהו וכזוהו כאחד הריקים על הצדיקו את אונגרו, שאינה נותנה להבנים כשר קפוא להמעית את הזוקר, גם המניסטריון הזה לא יאריך ימים. — איטליא שלחה שוב הזהרה לטורקיא, שאם לא תחולל מהגן על טריפולים תשלח ספינותיה לאי ים אנא. והקצף בין המחמדים גדול בכל הארצות. במונים התנפלו על האיטלים והרגו בהם זכן במצרים. — המורדים בחינא עושים היל. בית הקיסר ברח והמורדים בובשים את הכל ומכניסם ממשלה רפובליקית ומשמידים את שבט המאנדשו המושל.

אי"ק"א. להעברי" מודיעים את הפרטים האלה מאהורי הפרגוד של אספת אי"ק"א: כנאום הפתיחה הודיע היו"ר ה' גרשון סימן, כי אי"ק"א כבר יצאה מתמוסת ההכנה וההלה לעסוק בעבודה ממשית. לתבלית זו יסדה את הבאנק האנגלי "אריענט קאלאנ. געזעלש". העסוק עתה בחמש הצעות קולוניזטוריות בארץ ישראל. מ"ני מעמים מוכנים אי אפשר להודיע בזה את שמות המקומות, שבהן אומרת האיכ"א לעבוד, אבל תאור כללי מהמקומות הללו אפשר לתת. המקום הראשון הוא בעל חמשים אלף דונאם, עשרים אלף מהם כבר נקנו, וכבר סלקו חלק דמי המכירה, ומחכים לסבל בימים האלה את הקושאן". המקום השני — חמשת אלפים דונאם, שכבר נקנו וכבר התחילו בעבודה. הצי המחיר נתנה האיכ"א והמחצה השניה נתנה קבוצה ביאליסמוקית. המקום השלישי, מארבעה ער ששה דונם, הוא קרוב לעיר גדולה. חושבים ליסד שמה מחלקה גדולה, שתתן עבודה ופרנסה לשלשים משפחות יהודיות. המקום הרביעי הוא לא גדול, שהיה שייך זה כבר לחברת יק"א, וכעזרת האיכ"א קנו אותו שבע משפחות מביאליסמוק (ארבעים וחמשים נפש). חמש מהן כבר התישבו. האחרון והחמישי הוא כפר גדולה,

הסידים נוסעים לארץ ישראל. באנית-הקיסר, שיצאה ביום השבת שעבר מאורסה לארץ-ישראל, נסעה קבוצת-הבחורים הראשונה, שנשלחו לשם מאת האדמו"ר מליבאוויטש. האדמו"ר מליבאוויטש החליט ליסד ישיבה כחברון בבית שקנה לו שם בכספו. להלוית הבחורים באו אל האניה יותר ממאה מחסדי אודיסה, ובהם גם אחדים מן הגבירים החרדים. גם מניקולאיוב באה דיפוטאציה מיוחדת של שלשה יהודים. המלוים נשארו על החוף עד שהפליגה האניה בים.

ה"פערלאג היהודי". ביחד עם הנהגת הציונות הראשית עבר גם ה"פערלאג היהודי" מכלן לברלין ויחל פה את פעולותיו שניות. לימי ההנכה הבאים תהיה ישנת הכשר לחברות ציונות למכור ספרים וחבורות מהוצאות הפערלאג. אבל גם ספרים אחרים, שתכנם יהודי, אפשר להשיג אצל הפערלאג היהודי. עתה הכין לו הפערלאג בית מסחר ספרים כללי ויהודי וטוב שיתרגלו כל הציונים להזמין להם כל צרכיהם בספרים מכל מין שהם אצל הפערלאג היהודי. המוסד הנחוק הזה התכלכל עד כה מכסף המפלגה ואם יקנו אנשי המפלגה כל צרכם בבית מסחר הספרים הזה יפרקו עול מעל קופת המפלגה. מקום הפערלאג הוא Berlin W. 15 Sächsischestr. 8

אצילים יהודים בדורות הקודמים. בישראל לא היו משפחות אצילים וככל ימי הגולה לא היו יכולים להיות, כל אדם נחשב רק על פי יחוס עצמו. אך בימי המאה הי"ח החלו מלכי אירפה לתת גם ליהודים תארי אצילות. בשנת 1783 הרים הקיסר יוסף השני את השלחני הוויני יוסף מיכאל ארנשטיין למעלת "רייכסרייטטער" בעד הטובה שעשה לממלכה בממנו. הוא היה בדורו כרותשילד כדורו. כימיו היה בצרפת הכארון היהודי ליפ מאן קאל מער, שקנה לו אצילות בכסף ביחד עם אחווה גדולה של ההרצוג דע שולן בשנת 1774 בעד מיליון ליטרא ומחצה. ההגמונים הקתולים ערערו על הקנין, אך הוא נצחם בדין. כימי המרידה נעלמה המשפחה ולא נשאר ממנה שריד. בראשית המאה הי"ח היה בוויין הכארון די אגואיל אר, ששמו היהודי היה משה לופין פירירא. אבותיו וגם הוא היו מאנסי ספרד והוא נמלט להולנד ושב לכנסיה היהודית. משם הלך ללונדון ובסוף התישב בוויין וזכר את המנופול של טאבאק. הקיסרות הטתה אליו חסד ועשתה אותו ממונה על אוצרותיה. הקיסר קארל הששי נתן לו תאר בארון שעבר גם לבנו אפרים. גם המשפחה הזאת נעלמה. פירירא היה מיסד הקהלה הספרדית בוויין. הנפרדה מן הקהלה האשכנזית עד היום. בימי מריא תרוזא היה יעקב שמייל עם יהודי ירא שמים בפראג ממונה על אוצרות המלכות ואציק מלכות רומי.

טעם היקררות. וואלף: מדוע מחיר הבישר הולך ועולה. הבאמת הולכות הבהמות ומתמעטות בארץ? בער: לא. לפי שהבהמות הולכות ומתרבות — בפרלמנט.

פינחס בן אלעזר הגבור בפרמישלא.

מאת ד"ר מאיר באראבאן.

היום היה יום הרף יפה וקר, השלג הרק תחת הרגלים והכל הבריך ונוצץ בחוץ ככרוד בזהר השמש. יום הששי לחדש דעמבר "לשנת הארון" 1673 היה האציל יאן דזיעוויצקי השכני בכקר ויטהר ללכת אל בית התפלה של הישועיים. להתפלל שם ולבקש עזרה מאלהיו בגבית המס. שהטילה מועצת הממלכה על העם אחרי המכחמה. הארון דזיעוויצקי היה נודע בין חבריו כאיש נאמן ואמיץ. שלא יחת מפני כד. על-כן בחרו בו האצילים במועצת המדינה אשר בווישניא. לגבות את המס בכל גליל פרמישלא. הגליל הזה היה נודע בכל מלכות פולן כמלא מתקוממים. שופכי דמים. סרכנים ובעלי זרוע. מס המלחמה הוטל על כל אדם, אבל קשה היה הדבר לדזיעוויצקי. כמי להתחיל? היתחיל באצילים?

אמנם להם נקל לשלם, אך הם יקצפו ושמו הטוב יחולל בעיניהם ויהפכו לו לאויבים. היתחיל באורחים? הלא היום הג פמץ. אין טוב מאשר להתחיל ביהודים, ובכן שם פניו לרחוב היהודים. ורחוב היהודים מלא אהלי תגרים; לכבוד יום מיקולאי הקדוש מנהג לקנות מיני מיכלת שונים שנמכרו היום בחוץ למרות הקרה הנורא. מאחרי השלחנות עמדו היהודים עטופים באדרותיהם ורועדים מקור ומחכים לקוניהם. אבל העם לא מהר היום לצאת. מי שהתגבר ויצא מן המטה התעכב בביתו יותר מן הרגיל והיוצא הלך בתחלה אל בית התפלה. בסוף כלתה התפלה והמתפללים קצתם שבו אל בתיהם וקצתם הלכו אל בתי היין החמים. שם נמנו יין אונגרי, שהובא על המסלה הישנה דרך דוקלא וסאנוק. ומאחרי ההמון הזה נראה הארון דזיעוויצקי, צועד בקופה זקופה ובפסיעות בטוחות, כראוי לכבוד המשרה אשר כידו. כנאוה וגדל-לכב על תפקידו החשוב שם פניו אל בית מועצת היהודים, "להודיע את זקני העם הכופר" אשר בפרמישלא, כי בפקודת מועצת הממלכה ומועצת המדינה רוצה הוא, האציל יאן דזיעוויצקי, וחפץ ונאות, לגבות מידם את המס המוטל עליהם.

וזקני העדה היהודית עמדו עתה בתפלת שחרית בבית הכנסת והארון דזיעוויצקי היה אנוס להמתין "עד אשר כלו ליבקא, עקיבא, מושקא (המכונים חנונים), אהרן פינחס, יצקא פראנער, ביניאש, דוד, טוביה ויצחק סובל, ישראל, מרדכי, אלעזר בן משה יעקב פינחס יעקב הסרסור השמן, זקני הבורים אשר בעיר פרמישלא, את תפלתם ויכנסו אל החד המועצה אשר אצל ביהכ"נ, כלם יחד תמהו ושאלו, מה דהארון דזיעוויצקי פה ברחוב היהודים?

והארון דזיעוויצקי פתר להם, כי רצונו, שהם, זקני היהודים, ישלמו לו — כנהוג בכל עת ובכל מקום במדינת פולן — את כל המס ואחרי כן יגבו אותו מאת אחיהם. אך זקני היהודים אטמו אזניהם. הלא זה לפני זמן קצר גבו מס המלחמה ויש בידי היהודים כתבי שובר, עליו, היהודים הוציאו כלם את כתבי השובר ויראום דזיעוויצקי. אך דזיעוויצקי הקשה לבו ויאמר, כי השובר מזויף, וזקני העדה נבחרו בראותם, כי תואנה הוא מבקש וישבעו לפניו, כי אמיתים הם הכתבים. הארון דזיעוויצקי כעס ויגמר אמר לגבות ביד חזקה. זקני הקהלות לפנים בפולן היו מעריכים את רכוש כל אדם בכל שנים אחרות, לדעת כמה יוכל כל יהודי לשאת בעול מסי המלכות, והם היו אחראים לפני פקיד המלך בעד כל המס המוטל על המהלה. שני שמשו בית הכנסת היו נשלחים אל כל יהודי לגבות את הסכום, שהעריכו את הזקנים "אחרי ההערכה, שנערכה, כאמורה, ובכל זמא היו האנשים מלינים תמיד על השעור הנערך; אך התלונות כלו באפס תקוה והעם נשא ברומיה את עול המס כאשר הושט עליו. כי לא היו עצה ותבונה נגד אדירי הקהל, שעשו כל מה שחפצו והיו מטילים הרם על המסרב ואוי למי שלא נזהר! ולעמט זה היו היהודים חפשים כלפי החוץ, לא היה על היחיד שום עול מלכות וחובה מאת הממשלה. פרנסי הקהל סלקו את מסי כל הקהל יחד ואח"כ הלמו את הסכום בין היחידים, שנבחרו בעצמם.

על כן מאד גדל התמהון של אשת ר' ליב כאשר התחיל דזיעוויצקי ומשרת בית הפקודות לסבוב בעצמם על פתחי היהודים, לגבות את המס, שלא בדרך המדינה, בעלי איננו בבית — ענתה האשה בקצור — ואני אינני מטפלה בכאלה! ובשלה נער אל בעלה לקרוא לו, הוציאה מתוך הקמוד (מין ארון ידוע) כתבי שובר על המס, להראותם להארון, אך דזיעוויצקי מאן להביט עליהם ויצו את הפקיד לחבול את כלי הבית, אך "הגנראל של המלך הרואה את הנולד" (*), אדם פקה, הכיר היטב את ליב זה וידע,

למשרת בית הפקודות היה תפקיד חשוב בפולן. הוא נתמנה מאת המלך וכנויו היה: *Ministerialis Regni generalis providus*. כתבי בתי הדין היו פסולם אם לא אשרם הפקיד הזה בצרופ שני עדים אצילים. כל כתבי הממשלה בפולן התחילו: *Ad acta... praesentia personaliter veniens ministerialis Regni generalis providus X. y cum duobus nobilibus*

כי הוא גבר אלם ולא חפץ לכא עמו בריב ויחפש במתינות ויבט אל הפתח אשר מאחורי החדר, למען יוכל לברוח במצוקתו. שנים עשר זוזמים היה על ליב לשלם ואין כדאי שיפסידו הפקיד עם הגובה שתים עשרה צלעים בעבורם. על כן כאשר שב הנער ומלתו בפיו, כי ליב הולך, התגנב "הגנראל" החוצה וימשוך אחריו את דזיעוויצקי.

בתפוזן בא ליב, כידו האחת הסיר את גלדי הכפור מעל זקנו ואת ידו השנית הרים בקצפו, להכות את כל הנפגש: "ריקים, מה הפצנכם בבית, צעק ליב בקול גדול, אלו הייתי פה, או ככלבים הייתי הורג אתכם!" ודזיעוויצקי נבהל וישתומם. עד כה הכיר רק יהודים נכאים, שפלי ברך, הנכונים לקפוץ המיטה בפקודת ארון, את יהודי פרמישלא עזי הנפש לא ידע ופתאם יהודי כזה, הסתריו ומרים קול עז כלפי אציל ופקיד הממשלה, הוא הרגיש את עצמו נעלב מאד וכבר בקש דהוציא חרבו מתערה, ללמד את היהודי דרך-ארץ. אך ברגע הזה ראה את "הגנראל" עומד באיטה וביראה ואת זרוע ליב פשוטה ואת פניו הזועפים, פני גבור מלחמה ויכבוש את כעסו ויוצא את ספר הזכרונות וירשום באותיות גדולות ליב היהודי "וירק בפניו וילך סר וזעף."

סמוך לבית ליב היה בית יעקב בן מרדכי המכונה מארקוביטש. הבית היה מגביל בבית האבנים, אשר לסוחר הנשמים העשיר משה. למטה היו הניות ובעליה דר יעקב, כמעט עלו דזיעוויצקי והפקיד על המעלות הזקופות והצרות נשמע קול אדיר קורא אליהם בחמה שפוכה: "ריקים, מה אתם רוצים מאורחים שקטים, יש בידנו כתבי שובר מן הקהל, לנו לזרככפ, פן אהרוף אתכם מעל כל המעלות!" דזיעוויצקי לא יכול עוד לשאת את עלבונו וישא מולו ויחרף את היהודי החצוף. אך מיד נחם ויסר מזה וירד בזהירות מעל המעלות הצרות וחמתו בערה בו ויגש אל הבית דסמוך. שם דר פינחס לאזארוביטש (בן אלעזר), שהיו הכריות מרגנות אחריו. לפני עשרים שנה נעלם מפרמישלא ואיש לא ידע אנה הלך. אחרי שנים אחדות שב ברכוש גדול ויכן לו בית וישא אשה וילך בדרך כל היהודים. אך לפעמים נהפך לאיש אחר הסוחר השקט נעשה לאיש נורא על כל סביבו ויפל אכפו על כל. שכניו נכדלו ממנו עד אשר שככה חמתו, ואז היה מכיא תועלת רבה לכל הקהלה, כי ידע לדבר היטב בלשון הפולנית, מה שאין כן ברוב היהודים. מי שהיה לו דבר אל בית פקודות או אל שר היה בא אליו והוא השתרל בעדו, גם אל הצר המלך שדחהו, להמליץ עליהם. השנים שהיה פינחס נעלם מן העיר שמשו כל הימים חמר לספורים מתמיהים. שום אדם לא העיז לשאול אותו על מעשיו לפניו, אך נשים צעירות ונערי החדר התלחשו על אדותיו וספרו נפלאות ויבישו בתמהון וכאימה על קומת הגבור הרם והנשא מעל היהודים הרגילים.

ופינחס ידע את אשר נעשה ויטהר לאסוף את חכריו, עזי פנים כמוהו וילך לקראת דזיעוויצקי. לפני בית משה התבונן פגע בו, פינחס הכיר, כי כבר בקרהו בביתו ולא מצאהו ויתעורר בו רוח גבורתו וישא קולו לענות את האציל המביט בו כנאוה ויאמר בעזות: מה עשיתם פושטי עור בבית, אלו הייתי בבית לא הייתם יוצאים חיים משם. מעולם לא שלמתי מס לזר רק לזקני המהלה, מוטב שאשלם שלש מאות זוזבים (זה היה הפרס הקצוב בעד ראש אציל) מאשר אשלם כך גרה אחת!

חרון אף היהודי, תארו הנורא, כולו הרם ותנועותיו המלאות זעם הממו את דזיעוויצקי. לזה לא פלל. היהודים הנכנעים מקשים ערפם ועונים עזות יותר מן האצילים ומן האורחים. עתה נוכח דזיעוויצקי, כי אין טוב מאשר לסגת אחור ויטהר לעלות אל המצודה, אשר שם ישבו השרים למשפט, כי בימים ההם לא היה מלך וישבתו כל בתי-דין של המלכות. (סוף יבא).

המצב התרבותי של ישראל

והתפתחות תורתו כבבל.

בשנים הראשונות לגלות בבל רע מאד היה מצבו התרבותי של עמנו. התורה לא יכלה למצא לה

מקלט בטוח בארץ בכל. רק לעתים רחוקות הגיעו אליה קוי אור; ואם גם נולדו בכבל אנשי מופת, לא לה היו ולא הבו שרשם בחיקה. אנשי מופת אלה עזבו בכל העתים את ארץ מולדתם והעתיקו את מושבם לארץ-ישראל. ארץ כבל הרתה — וארץ ישראל גדלה את מיטב בניה, רוממה אותם, וגם הוציאה שטם לתהלה ותפארת; אף הכירה לכבל טובה בגלל הסגולות האלה, אשר נתנה לה תמיד. מתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה; חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא וכוניו (מבבל) ויסדה. (סוכה כ"ו), ולא זו בלבד, אלא לרגלי עולי הגולה באה הברכה. ארץ לא רגזה תחתה וכל מארה לא נשלחה כגבולה (חולין פ"ו). בכל הועילה הרבה להרים קרן התורה וישראל, אולם בקרבה הלכה התורה הלך והשתכח מיום ליום. איש לא ערב לבו לעמוד בפרץ, ליסד שם בית נכון עומד ברשות עצמו ולהפיץ תורה בתוך ההמון הרב בכבל. אולם לא לעולם נשארה כבל בשפל המדרגה.

תקופה חדשה הביאה מרפא וישע. שנער התנערה, אור חדש נבקע על ארץ סחשכים והחכמה יצאה לתור לה מנוחה על נהרות כבל. בימי רבי יהודה הנשיא התחילו חכמי ישראל לירות את יסודות התורה גם בארצות הגולה. ורבי יהודה הנשיא האציל מרוחו על גדולי תלמידיו אשר ירדו בכבל, להפיץ שם מעינות החכמה.

בנראה זאת היא הסבה, אשר הביאה את התמורה הזאת: רבי יהודה הנשיא, אשר סדר את המשנה נוכח לדעת, כי לא בטוח הוא מעמד עמנו בארץ ישראל מפני מלכות הרומאים וידם הקשה הנטויה עליו, וכי סכנה גדולה מרחפת על בתי הועד הגבוהים; תחת אשר בארץ כבל חסה עמנו תחת כנפי השלום. ויען המשנה היתה כבר סדורה לא קשה היה הדבר להעביר את אוצרנו הרוחני לכבל. ועוד, כי רוח הזמן לכש אז את רב חכמי הדור, רוח המחקר שרר אז בין התלמידים, לעזב את המשנה ולרוץ אחרי התלמוד, ובארץ כבל, מולדת חרוצי השכל, נמצא כר נרחב לזה.

שלשה חסם עמודי האור, אשר הלכו לפניהם, להרים קרן התורה בארץ כבל. הראש והנעלה הוא רבנו הגדול, רב, או אבא אריבא. כעזרא הסופר בזמנו הכין לבו לדרוש תורת ה' וללמד בישראל חק ומשפט (עזרא ז'). כן היה רב ברדתו בימי העני כבלה. האיש רב-פעלים זה הרבה לעשות כדי להגיע למטרותיו הנשגבות, אשר שם לפניו: חנוך הילדים, ללמדם ספר ומקרא בכל הערים והכפרים, לחזק עמודי הדת הרופפים ולהורות את העם תורה ומוסר השכל ועוד יותר הנדיל לעשות ביסדו את הכית הגדול לתורה ולחכמה. הבאה, אשר נתנה מים חיים לאלפי תלמידים דורות רבים. — שני לו שמואל הכהן, הרופא והתוכן, אשר שם מעינו להציג בשער משפט ובעיר מושבו הגדולה נהרדעא האיר כנתיבות החכמה. גם לוי גלזה עמהם, אשר ירד מארץ ישראל, לפתוח בכבל את אוצרו הטוב. הוא היה איש דובר צחות וממשל משלים, משנתו זכה וברורה וכבל אשר הופיע הטיף לקחו הנעים ותורתו התמימה.

יגיעת החכמים האלה ועוזריהם השונים לא היתה לריק; פעולותיהם הטובות, אשר שקדו לבנות ולנטוע, עשו פרי תנוכה ועל ראש מעשיהם נעטרה העטרה, כי תלמידיהם הרבים הוסיפו לעבוד עבודת הקדש ולהשלים את אשר החלו לעשות. ורבותינו, אשר ירדו מארץ ישראל ודרשנים מטיפים מלאו גם הם אחריהם, להפיץ מוסר ודעת במרב העם, ודרישת התורה הלכה קדימה, בימים לא בכירים, כשרם עברו מאה שנה, שלחה שרשיה בקרב העם, עד כי איש איש מטלאכתו, אשר הוא עושה, רצו לשמוע תורה. כן היתה ארץ שנער הנעורה לנאורה ולארץ מנדלת חכמים. ענינו ראות גם שם המפלגות השונות מכעלי-תורה איש לפי מעלות רוחו: בעלי מקרא, בעלי משנה, בעלי תלמוד, בעלי הלכה ובעלי אגדה.

ואולם אף שמצאה כבל און לה, להתחרות עם ארץ ישראל בהפצת התורה, ככל זאת השתדלו התלמידים מבבל לכא לארץ ישראל, להשתלם שם בלמודים. גם אז היתה טכניא שבארץ ישראל המרכז

הרוחני של כל האומה. לא נפלאות היא בעינינו, אם מקרב העם התאמצו רבים לשום פעמיהם לארץ הקדושה, מה גם אנשי הרוח, אשר נפשם קשורה בה בעבודות אהבה וחבה יתרה, ברתוסות הרעיון והלמוד ובאגודות החברה והועד. אין אהבה כאהבת ארץ ישראל, אשר, חיי נשמות אויר ארצה, היא רוח אפיהם, זכרונותיה בפיהם כל היום, ומטנה אחרית ותקוה; כל הלמודים סוככים על ציר תורת ארץ ישראל, וממקוריה תוצאות הגיוניהם. אין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כתורת ארץ ישראל (כ"ד) וגם, שיחתם של בני ארץ ישראל תורה היא. חכמי ארץ ישראל התנסו כאבני נזר והכיבה כת קטנה בארץ ישראל מסנהדרי גדולה בהוץ לארץ (גדרים). כל אשר הביאו התלמידים בשם המורים המערכיים לכבל, היו כדברי האורים וכל אשר נהתם בסמכתם אין להשיב אם לחרוץ משפט בדת ודין, אם כדרכי צדק וארחות חיים, בעקבותיהם התחרו ללכת.

על כן בל עוד עמדו בתי הועד בארץ-ישראל על תלם, לא חדלה התשוקה לארץ המערב, בכבל. אשר התשוקה ללמוד התורה היתה שם בלי מצרים והחכמה קראה שם בראש הומיות — צר להם המקום ובארץ-ישראל, שהשתמרו בה חקות הדריאנוס, להעים עד דתי ישראל, שדורשי התורה סוגרו בה תחת דלתים ובריה, נאספו אל העליות, למען הסתר בפני אויביהם וגם במערות אפלות נחבאו לאור נרות בעצם היום — מן המצר ההוא שאפו רוח במרחב. ואם אמנם יש אשר הניאו את תלמידיהם מלצאת מבבל ואמרו: כבל היצא מבבל לארץ ישראל עובר בעשה. שנאמר כבלה יוכאו ושם יהיו (ברכות). ככל זאת כא הועילו לעצור בעדם. בהתלהבות יתרה עלו התלמידים האלה לארץ ישראל בתקוה חזקה, כי אך שם יוכלו להשתלם בלמודיהם. כי אך מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ובאמת לא על שושנים היתה רבודה דרך התלמידים האלה. הרבה סבלו בימי נדודיהם. עד אשר הסתגלו לחיות לפי מנהגי בני ארץ ישראל. וגם לעתים קרובות שמעו מוסר בלמתם מפי מוריהם. ילידי כבל היו מטרה לחצי לענם של הארצי-ישראליים. בכתי מוריהם נשנו לדעה מכל חבריהם ונוספו להם לעתים קרובות תארים כעין, בכלי חסר לבי וכדומה. ואולם המדנים האלה לא היתה בהם כל ממשיות ותחת העקץ החד — אהבה ואהבה. הלא לרב גם חכמי ארץ ישראל לקחו מפי חכמי כבל תורה. היא תורה אחת היתה ולרוח אחת פני בלם מועדות ויחדו הקדישו כחותיהם להקים התורה והמצוה על מוסדות המסורת. רק בבאורים פרטיים ומנהגים שונים אחזו בכל ארץ ישראל כל אחת לבד דרכה.

אולם קוי שמש ארץ ישראל החלו לכהות. עד כי נדעכו ככיל. מימי קונסטנטינוס, הקיסר הרומי הראשון, שקבל את הדת הנצרית, נהפכה השנאה המדינית לשנאה דתית, האוכלת עמים מבלי השאיר שרש וענף. ואחרי כן רבו הגזרות ונתמעטה ההוראה בארץ ישראל, על ידי קונסטנטינוס וקרובו גאלוס נשרפו הישיבות בארצנו, ורק בימי סיסרים אחרים אחר כך רואים אנו עוד לזמן קצר רשמים קלים מהם. שרידי החכמים ירדו לכבל ועל נהרות כבל העתיקה התורה אהלה ותשאיר אך היא לבדה לנושאת את דגלה. במקום שתלה עמנו לפנינו את כנורותינו, תלו חכמינו את שלטיהם, שהם לנו עבשו חומה בצורה, המגינה עלינו בארפי שנות גלותנו. כן היתה כבל לביא ההזיון ולגלת הזהב, שאליה נשאו כל פזורי ישראל מרחוק ומקרוב עיניהם.

בני כבל הצמינו בחריפות ישכלם בעודם כאביב ילדותם. בכתי כנסיות ככל עיר וכפר הפקדו מורים, ללמד את התנוקות תורה. וכך היו ממששים את הלמוד בהדרגה. בני חמש עד שש למדו מקרא, ובני שש עד עשר למדו משנה, ואלה אשר גמרו את חק למודם זה היו נכנסים אל בתי המדרש הגבוהים, בית המדרש היה אולם רחב ידים ויצועים שונים בצלעותיו למשבן התלמידים העניים, וסביב לו היתה גטועה גנה רעננה.

התלמידים העשירים התכלכלו מהונם. והעניים פנו לעזרה אל הנדיבים בעם. ראש הישיבה בא לבית מדרשו פעמים ביום. בבקר ובערב. חרדת קדש היתה מרחפת על פני כל התלמידים, אין שחוק ואין קלות-ראש ואניהם נמויות לכל הגה היוצא מפי רבם. הוא דרש בלשון קצרה וברורה ואחריו שננו התלמידים עד אשר נכנסו הדברים בלכם. הלמודים סבכו על דברי המשנה כסדרה וראשי הענינים חמשה הם: א) באור המשנה ולשונה; ב) המקור והטעם; ג) ישוב כל סתירה וכל חסר ויתר; ד) מי ומי האומרים ובשטת מי נאמרה; ה) התיחסות הברייתות אל המשנה העקרית, אם אמיתיות הן או לא. על היסודות האלה התנגגלו וכוחים שונים וכל אלה הענינים נצרכו כבוד הכמרת. מלבד עניני ההלכה נשאו חכמינו בכתי מדרש אלה מדברותיהם על המוסר והאגדה, על חכמת הנפש והבריאה, על חכמת הרפואה והטבע, לפי מצב המדע בעת ההיא. וככה זכרונם הכביר נשמרו כל הדברים האלה כתכנם ובלשונם וכלי כל שנוי כאו אל אוצר התלמוד.

והתלמיד שנודע כחו בתלמוד ומתנהג בשורה, יצא מעטר כתאר של כבוד הראוי לו לפי מדרגתו. מעלת התלמיד הראשונה, היא מעלת חבר; השניה היא מעלת חבר מ, הדורש ברבים חק ומשפט; והמעלה השלישית הוא מעלת רב, הנסמך על ידי חכמים. עוד מעלה רביעית היתה והיא עליה בסוד חכמי העבור, לעבר שנים ולקבוע חדשים. מי שהגיע לסמיכה, שרו ונגנו לכבודו. החכם הנסמך הושם עליו כבוד. כל תקף הלמודים היה בחדשי אלול ואדר (יומי דכלה), כי אז נקבצו מכל הערים והמושבות גם אנשים שלא הספיקה להם העת לעסוק בתורה כל השנה. התלמידים ישבו שורות שורות כתבנית מנהדרין ובשורה ראשונה ישבו רישי כלה. איש לא פתח פיו בטרם נתן לו הרשיון. כל ענין בארו היטב ומכבו עליו וכוחים. ואחרי כל הפלפולים האלה היה ריש הכלה מרצה לפני כל הקהל את ההלכה הכרורה והפסוקה.

וחניכי הבתים האלה בצאתם מעטרים בכתר תורה לא היתה מותרת לבא עם תעודת החכמה בידיהם למען השיג משרה ופקודה הנותנת שכר טוב לבעליה. מסורתנו אוסרת לעשות התורה קרום לחפור בה. ככל עם ישראל, כך גם חכמינו היו אווזים ככל ענפי העבודה והמעשה. אלה בעלי אומנות ומלאכה, אלה עובדי אדמה ואלה אנשי מסחר וקנין. הם לא התנשאו על עמם אלא חיו בתוכו; על כן ידעו מחסורו וצרכיו, חיי צער חיו, בזו לפגע, הזמן ובל מגמתם היתה אך להועיל לעמם ולשאת טרחו ומשאו. ואם עלו לגדולה נתנו כל מחמדיהם ועשרם להיטיב לאחיהם. שפטו משפטי צדק ותקנו תקנות, כדי לכונן חיי המשפחה לפי המוסר הישראלי הנעלה ולהביא אחדות בתוך כל בית ישראל. שהיו אבותינו למרמס לרגלי מחריבי ארצנו, בעת שהיו גלדימורים מתגרים על גפי מרומי רומי, ושבווי חרבים מתאבקים עם חבלי מות לשעשע עין גדוליהם הצמאים לרמי אדם נקיים — הגו חכמינו על אדות השלום חבללי, על אדות שלום אמת בין כל האדם.

פינחס תאומים — פשמישל.

מעומק לבי אביע כמיט לשיב מר יעסב לייעד מיאשליסק לארוסו עם מי מרגלית בשענדישוב, מיזם להוריו. אברהם יוסף לוסטיג — ניו-יורק.

ברוב חבה תבענה שפתי ברכה נאמנה כמיזם לדעי היקר מר אברהם גדלרבר לארוסו.

ישראל ניימאן — סנדין החדשה. כל עצמותי תאמרנה מיזם לדעי ש"ב מר נחמן פראגע בקוובא כבאו בכרית האירוסין את מי יוטא בארשאק שם.

אליעזר בערנשטיין — ברעזאן. אני מברך כמיזם את ש"ב מר נחמן פראגע בקוובא לארוסו. מיזם להוריו.

אהרן בערנשטיין. תזל כטל ברכתנו כמיזם ורב אושר לירידנו הנכבד מר צני שטערנהיים פה לכאו בכרית האירוסין את מי שרה גראבער בפרעמיסלא. מיזם להוריו היקרים. שרגא פריי, צבי פריי — קרוסציענקא.

במזיז המה אני מברך את רעי היקר מר צבי מאססעס פה לארוסו עם מי חיה וויניץ במיקולאיוב. פינחס בילליג - גרודק. את ירענו מר צבי מאססעס מברכים במזיז לארוסו נתן פעלל צבי אייכמאן, חיים שאול מיזל. כרביים עלי דשא תערוף במזיז ורב אושר לירידי מר צבי מאססעס פה לארוסו. נתן פעלל, אברהם זיצמאן - גרודק. במזיז אברך את ירדי מר צבי מאססעס לארוסו ואת ירדי מר צבי אייכמאן לחתונתו. משה פרענקל הצעיר - גרודק. אניש בזה את ברכתי להאברך המופלג, צנא מלא ספרא, י"ש בנשי"ה מויה ישראל קאננער סגל בסאנזק לארוסו את מי שבע רוקה מנוע תרשישים בת הרה"צ מנאראיוב. א. שעדליסקער.

לכבוד יום העברים.

לכבוד יום העברים, שיהיה בלבוז כיום אובי הכא, נדרוש מאת כל ההברות הציוניות וועדי בה"ס ומאת כל חובבי שפת עבר לשלוח ברכותיהם אל יום העברים ע"י טופסי מלגרות של הקרן הקיימת. מקום הקבוץ המרכזי של הקה"ס בוויין.

הרב ר' ליב ראזע

Rabbi Leib Rose
158 Riwington st. New York.

ש"ס.

רוצה אני לקנות ש"ס בפורמאט הקמן של מענקיש בלבוז עם או בלי האלפס. חרוצה למכור יפנה אלי ויודיעני מחירו
Weisz Samuel VII. Budapest Königsg. 3 II/7.

בערלין

"אריענט האַמעל"
שיפבויערדאס 6 אס באהנהאף פֿיריריכשטראסע
ערשטקלאססיגעס כשר רעסמאָראַן
פֿאַהרשטול, עלעקטר. ליבט. מעלעפֿאַן
באָדער אין אללען עמאזשען.

קונקורז.

טעצת הקהלה בנייטארקט (Nowy targ) אצל סאנדן גמרה בישיבתה בהסכמת הרב מרא דאתרא למנות מיר-שו"ב שני בקהלה ע"פ התנאים האלה:
(א) שנתויו לערך שלשים שנה
(ב) תעודת רב י"ש שהוא מומחה ושנתהנד באומנותו;
(ג) הוא צריך להיות בעל תפלה מומחה, קורא ומוהל;
(ד) לעת עתה יתקבל לבחינה רק לשנה אחת ואם יהיה רצוי לצבור יתמנה בקביעות;

(ה) שכרו הקבוע מקפת הקהל 2000 כתר לשנה. חוץ מהכנסות, שאינן קבועות;
(ו) זמן הגשת הכתבים וההתייבות לפנינו עד יום 31 לחדש דצמבר 1911, עד היום הוא ישלחו אלינו הרוצים במשרה זו את בקשותיהם ותעודותיהם ובתביהם;
(ז) הוצאות נסיעה לכאן נשיב רק לשוב שימנה פה.
JSR. CULTUSGEMEINDE Nowy targ
(Galizien).
L. Syrop. בשם הנהגת הקהלה ל. סיראפ.

תלמידי הישיבות.

הגנו פונים בזה לבני הישיבות, אשר ככל מקום ומקום בכקשה, להודיענו איזו כתבת, אשר על פיה נוכל לבוא אתו ברכיב. כמו כן אנו מבקשים את האנשים הקרובים אל הישיבות, להודיענו את כתבתם, בברכת התחיה
הועד המרכזי של ההסתדרות לשפה ולתרבות העברית. בלויין.

Organisation für hebr. Sprache und Kultur
Berlin-Charlottenburg, Kantstr. 93.

בבית המערכת של "המצפה" נמצאים הספרים האלה למכירה:

- 1) דעמביצה, כלילת יופי תולדות הרבנים בלבוז ושאר גדולי ישראל שני חלקים כתרים 4
- 2) בן-זאב, אוצר השרשים מעובד ע"י שולבוים מעברית לאשכנזית כתרים 5
- 3) גרובסקי וקלויזנר, מלון של כים מעברית לאשכנזית ורוסית עם נוספות 6
- 4) גינציג ד"ר, פובס ד"ר האשכול סאפס ספרותי ופדעי המשה חלקים כל כרך. כתרים 2
- 5) גרעבער, אוצר הספרות שנה שניה, רביעית כל אחת כתרים 3
- 6) הליפת מכתבים בין וויצענפעלד ובין שו"ר, שוה"ה, מינעס, קעללער, צווייפעל יפה, מענדלוזון ועוד 1-50
- 7) כהנא, ענף עץ אבות וזכרונות וסדר יוחסין למשפחות הורוויץ, היילפרין, רפאפורט, טרגליה, שור, קענלבוין ועוד 1-50
- 8) רובין, תהלת הכסילים או צואת בעור בן המור הוצאה שניה עם תקונים והוספות כתרים 2
- 9) פרס ויהודה על אמונות ודעות ומנהגים, שקבלו אבותינו מאת הפרסים ודתיים 1-50
- 10) השארת הנפש שיחות חולין בין שני תלמידי חכמים כתר 1
- 11) רזי עולם על כל מיני מסתרים בלמודי ח"ן או כתות דתיות 1
- 12) האמונה בשתי רשויות ורשומיה בספרות ישראל 1
- 13) ברוך שפינוזה ברגשי אהבת אלקים הלך 50
- 13) ספור יצירת העולם בפעשה בראשית תורתנו 1
- 14) המים והאש כסוד הכמי הרשים ונבוני לחשים 50
- 15) אספת כתבי הקדש הניד 60
- 17) אדם ובהמה קורות מצב האדם. לפי דתה והפילוסופיה והדין והטבע 60
- 18) נגינה וכלי זמר בממרא 60
- 19) שטערן, דר. שלמה רובין זיין לעבען אונד זיינע שריפטען (אשכנזית) 1
- 1) Nussbaum, Historya Żydów od Mojżesza do epoki obecnej 5 tom 20 Kronen compl. neu 5. tom Żydzi w Polsce.
- 2) Lilien, Beitrag zur Geschichte der zeichnenden Künste sehr schön gbd. mit vielen Illustrationen Pracht Ausgabe 5 K. Kohut, berühmte israelitische Männer und Frauen 2 Pracht Bde. mit zahlreichen Porträts und Illustrationen 16 ,,
- 3) Łukaszewski—Mosbach, Deutsch-polnisches und polnisch-deutsches Wörterbuch 1911 Prachtb. gbd. 6 ,,
- 3) Französisch, polnisches und polnisch, französisches Wörterbuch 2 Bde. 1906 gbd. 3 ,,
- 5) Petri, Fremdwörterbuch gbd. grosses 945 Seiten neueste Auflage 4 ,,
- 6) Webster, vollständiges grosses englisch. deutsches und deutsch-englisches Wörterbuch gbd. schön . 5 ,,
- 7) Webers, deutsches Wörterbuch 1908 6 ,,
- 8) Dietrich—Kalkhof, Geschichte der Notenschrift neu 1907 3 ,, mit zahlreich. Notenbeispielen, Abbildungen und Tabellen 5 ,,
- Alle Bücher ganz neu und complet
- 9) Słowacki, Mickiewicz, Schiller u. s. w. Ibsen, Björson, Kant, billigst.

הנות פלשתינה בלבוב פאסאש פעלער.

מרתף פלשתינה בעיר יאנוב הסמוכה ללבוב. בהפאסאש פעלער פתחנו הנות, למכור לאחרים כל תוצאות ארץ חמרתנו וכפרט י"ן טבעי ומרפא וקאניאק מארץ ישראל מכרטי התקוה בכקבוקים גדולים והטנים חתומים בחותם חברת המסחר "פלשתינא". ובעד הקונים מערי הישרה נשלח מהמרתף הפלשתיני ע"י מסלת הברזל והדואר כהביות ובקבוקים בתיבות חתומות. אנב נעיר את המונים, לכרוק ההתימה והפקקים, שלא יכשלו ביינות מיופים מפירמא אחרת. לקונים פרטים נשלח בפאס-קאלי במה בכקבוקים, כבדי שיוכלו למעום מחמרא טבא בקידושא רבא רביה תחרי נפשא. להזמין על הכתובת:

„PALÄSTINA“ HANDELS-GESELLSCHAFT
TIEGER & COMP., LEMBERG.

רבש משובה.

הרבש מיאנוב כבר קנה לו שם עולם וכפרט מבית התעשיה של ריכטער, אשר קניתי לי מפני המרתפים וכלי מכשירים וכל הבנינים ומעין חמים, אשר גרמו לתוצאות רבש משוכח יהיד במינו, אשר ימתק לדיך. אנכי הוספתי, הרשתי ותקנתי כל המכשירים להשביע רצון הקונים, ותמכתי יסודותי ברצון הטוב של ירדי ומכירי, אשר יואילו במוכם לשלוח לי את הזמנותיהם על האר-עססע:

Janower Methbrauerei und Bienenwachsfabrik
D. H. TIEGER, JANÓW bei Lemberg.

רשימה
מבית מסחר הספרים שלי דמניליה
3000 ספרים שונים בכל דמקצועות
אשלה לכל חולש חנם אין כסף
בהזקקה, דניאל שטערנפעלד.
DANIEL STERNFELD
jud. Buchhandlung Sereth, (Buk)
ניצולך אין פראנקרייך לשבת
ראי וועלשטיינע-היסטע של אַסאָסער-בלעך
טשלא אפערן
נייא פערטעסערט, יא קאנען אק נענעליך
ועמטעליכע יארע שטייען
זאללין אין קוינע וירשע פאמיליע פעהלין נא
ראמפירט 20 יאר אומהאלטבאר מיט אביסל
האלקקאלען בערהויט האלבען זיי היינט 30
שטובלין אין ארץ יערען סלאן אהני
ערהרען אנגערעניען. איי טענעראטע אביסלויג
גען סיר חלק סיר בשר, בלויטען פילען טוי
געבער סרוואט, דאקטויראיינען אָאוי פאן
רבנים ונאוי אר"י, סריווען 1 אָפּן פאן 4 ליטר
21/2 ליטר 2 חלק 2 בשר 11 ק"י, דלעט פער 4 ליטר
13 ק"י, 6 טעסען פער 2 ליטר 2 חלק 4 בשר
12 ק"י, 6 טעסען פער 2 ליטר 2 חלק 4 בשר
13 ק"י, 6 טעסען פער 3 ליטר 2 חלק 4 בשר
14 ק"י, 6 טעסען פער 3 1/2 ליטר 2 חלק 4 בשר
17 ק"י, 6 טעסען פער 4 ליטר 2 חלק 4 בשר
20 ק"י, לענדע גענען פאסע נאכמאכען צו יערען
פאן ווירד איין געברויכט אטוויונג ביינעיסען.
Josef Perlberger Krakau,
Blech-Ofen Fabrikant Breitgasse 14

האמעל לאנדערעם בקראקא.

הנני מודיע בזה את אחי היהודים הבאים לקראקא, כי אני מקבל על חשבוננו את בית המלון והמסעדה היהודיים בקראקא רחוב שטרבאדא 11 ואנהל אותם באופן מודרני בתכלית ההדר והדיוק. כל בית המלון יתחדש מעתה בהישיש חדשים וכו' כפי רישות בתי המלון המהודרים. השרות תהי' עצהו"ט ואשתדל למלא רצון אורחי ולהשביעם קורת רוח גם במלון וגם בבית המאכל. המזונות בתכלית הכשרות ליהודים הרדים אפילו למהדרין מן המהדרין וערכים לחך וכל איש ימצא פה כל מיני מאכל בכל הישר בעיניו. גם משקים מכל המינים יהיו נכונים לדורשיהם. המחירים ממוצעים. בבית המלון אולם גדול לחתונות לחגיגות ולאספות. מענדל בוימינגער נכד של ר' העשיל בוימינגער ז"ל ובנו של ר' פנחס בוימינגער ז"ל.

דברי ימי היהודים

בשפת אשכנז

של גרץ, שלשה כרכים מכורכים כבדיקה נהדרה. הכרך הראשון ימי ישראל עד החרבן, הכרך השני מהחרבן עד הרמב"ם, הכרך השלישי מהרמב"ם עד ימינו. מחירם הקצוב 14 כתרם ואנחנו עשינו חוזה עם מוכרי ספרים להוריד המחיר לקוראי "המצפה" והננו מוכרים את שלשת הכרכים לקוראינו בעשרה כתרם מלבד מחיר המשלוח. 75 הלר.

Admin. „HAMICPE“, Kraków.

נס גדול היה שם!

בראגערס 3 סארטען מאשיין-דריידלעך זינד צו בעקומען צו זעהר ביליגע פריזען נור ביא מיר געגען אנגאבע אינד נאכ-נאהמע. מחמת דיא צייט איז קורץ ביטטע תיכף צו בעשטעללען.

אדרעסע:

Samuel Birnfeld, Lemberg
Kazmirzowska 21.

טיכטיגסטער

ד'אנדערעלס - אונטערריכט

איך ערטיילע אונטערריכט אין איינפאכער אונד ראפאלטער בוכהאלטעריע, אין וועבסעל אונד האנדעלסקונדע, קויפסאגשיסע רעכנען, באנק-וועזען או. באנקרעכנען, האנדעלקארעספאנדענץ גרינדליכען אונטערריכט אין העברעאישער, דייטשער או. פראנצאזישער שפראכע זאווי אין עספעראנטא אונד סטענאגראפיע. דער אונטערריכט איזט גערטיילט אין צוויי קורזען, יעדער קורז או 6 סאנא-טע. נאך יעדעס קורז שטעללע איך מיינע שילער צור פריסונג אויף דער האנדעלקאדעסיע אין לעמבערג צו.

איך נעהמע אויסווארטונגען שילער אין פענסיאן אויף. צופרידענהייט גאראנטירט.

M. WUNDERMANN, STRYJ
k. k. Gerichtl. Sachverständiger
Waren u. Bankbuchugn.

M. Gutwirth, Krakau
MOSTOWA 3.

liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltstage zu sehr billigen Preisen. **AUSSER KARTELL.**

כשר גענוזע-פעטט לפסח ראהעס הויטען עט פלוסטער אונד גע-קאכטעם שמאלץ. ליעפערע טעגליך פרישעם

Juda Zins in Husiatyn (Galizien) פריזע, הכשרים ותעודות מהרבנים הגאונים מפרעמיסלא וסטרי שליט"א ומגאון מברעזאן זצ"ל, זענדע אויף פערלאנגען

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלערטרעטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט

מיט סארקע. שרייבענדער ענגעלי

גרעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט סארקע. ענגעלי.

20.000 פלאטען ערסגערעטער קינסטלער

שטעטס אם לאגער

רעפערטאריילע אונד ווערקשטעטע אם ארטע. בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. - פריזקאפאלאנע גראמאפאן אונד פראקא.

לעמבערג, טעלעפאן 2033/II
קראקוי, טעלעפאן 461

כשרה זערכווארען-פארריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זערכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איזט לויט דען מאדערנסען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ה. וו.

אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הר"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

ציעהונג אונויעדערופליך 21 דעצעמבער 1911

איינהייט-וואהלטטיגקייטס-לאמעריע

ביראָה: וויען, I. וואלצילע 24

1 הויפטטרעפער K. 30 000 ווערט.

אויך אין בארעם אכלעזבאר.

לאז 1 קראנע.

ערהעלמליך אין אללען וועקסעלשטובען, טראפיקען, לאטא-קאלעקטורען אונד אין לאמערע-ביראָה.

Newyorker Germania Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,747.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— }
Reserve v. früheren Jahren für Dividende " 11,718.647.— } 13,934.003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfalle die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polize frei verfügen, gemäss der in der Polize ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

Gesetzl. geschützt

Abteilung: Briefl. Unterricht.

Ausbildung zum tüchtigen Korrespondenten, Buchhalter, Rechnungsbeamten, Schönschreiber.

F. Simon Berlin WIS. genchtl. Bücherrevisor

Höhe res Ge halt Bes sere Stellung.

Sie gratis Probelektion

Wundervolles für Bruchleidende!

K. k. patentirtes 41588

Radical abhülffliches Bruchband, kleine Dimension, geringstes Gewicht, ohne Feder oder Metal, schmerzlos, ohne Druck wirkend.

Anfragen mit retourporto an:

M. KANTOROWICZ, PODGÓRZE,
bei Krakau.

כהא דהתירא עדיף!

כל החפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש

EXCELLENT

כשמו כן הוא. טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן כרגעים אחרים עצהו"ט. הורא רבד ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הבריות. מחיר תבה אחת כתר חצי. שתי תבות ישני כתרם וחצי. ע"י נאכנאהמע לא ישולח. כתובתי עתה.

MOSES KATZ

JERUSALEM, Palästina,
Poste restante

לפנים היה מושבי כלונדון.

ליהודים חרדים הנוסעים לוויין.

עלענאנט מאדערן

רעסטוראנט

ערסטען ראנגעס

פערלעסליך כשר פערלעסליך

אונטער פערענליכער לייזונג דעס רע-נאמיערעטען רעסטוראטערס יעהב פינכאס אים פראכטפאללען ניבוי האמעל ניריורק וויען II. קליינע שפערלאנסע 5. האכצייטען אונד באנ-קעטס ווערען ביי ציווילפריזען פיינ אונד עלענאנט אויסגעפיהרט. רעפערענצען איבער כשרות צור געפ. פערפרינגונג.

האמעל ורעסטוראציען כשר

לבע"ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל

בלבוב, רחוב רועזניצקא 13
טעלעפאן נוי 1314

לחתונות.

מחותנים הרוצים לחוג חג התונה בעיר נבריה אין טוב מהעיר רישא (Rzeszów) אשר במרכז נליציה ושם אין מקום מוכשר מבית מלוני המוכן מחדש והמשוכלל בכל התקונים ההיגיינים ובחדרים נהדרים מוארים כאור אלקטרי וכו' ארוחתי דשנה ורעננה ערבה לחך יהודים כשרים וכשרה [אף לאוכלי חולין על טהרת הקדש. משקים מן המבחר מכל המינים. לחתונות, למחולות, לאספות ולדרשות הכינותי היכל גדול 192 מטר מרובעות ונכון הוא לכל המודיע מראש, פנחס בערגער.

HOTEL BERGER, RZESZÓW.

Wyd.: S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Lasor.
Drukiem JM. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.